

ARCHEOLOGIE OP DE IMDEKOUTER

Beste lezer,

bij het woord archeologie denkt men vaak spontaan aan verre landen en de oudheid. Maar dit nummer bewijst dat ook de gemeente hier en de recentere geschiedenis rijkelijk gediend kan zijn met die activiteit.

Onze medewerker Willem De Ridder, een specialist van Meuzegem en het 1ste millenium, heeft de jongste jaren met Kurt Joos en andere collega's op de kouter opzoekingen verricht waar de slag bij Imde zich 104 jaar geleden voltrok (de omslag toont een foto van die allereerste dag veldwerk in 2016).

En spijs vroegere "wilde plunderingen" door metaaldetectoristen, is er nog heel wat bovengehaald.

Dat werd dan zodanig in kaart gebracht, dat het zelfs op sommige vlakken een nieuwe kijk biedt op wat er zich heeft afgespeeld.

Dit nummer ziet er wat anders uit dan hoe U het gewoon bent, maar dat komt door het feit dat we zijn eindrapport in de technische vorm hebben overgenomen om geen informatie te laten verloren gaan.

U krijgt een inblik op de werkwijze, de vondsten en ook een erg belangrijke eindconclusie.

Berla heeft het geluk een groep mensen bij zich te hebben met erg uiteenlopende interesses en kennisgebieden.

En die rijkdom wordt met dit nummer en Willem De Ridder nogmaals bewezen...

Veel leesplezier,

Eric Van Baelen,
ondervoorzitter.

Is erfgoed ook iets dat jij belangrijk en waardevol acht? Wil je ons een steuntje in de rug geven?

Wel, kom dan ook als lid bij onze kring en help ons de waardevolle zaken van gisteren door te geven aan allen die na ons komen...

Hoe?

GEWOON LID: stort € 20 op rekening BE80.7380.4197.7477 met vermelding van jouw email of jouw postadres of nog beter:

STEUNEND LID: stort € 40 op rekening BE80.7380.4197.7477 met vermelding van jouw email of jouw postadres.

En samen zorgen we dat ons gezamenlijk verleden niet vergeten zal worden.

De Berla nieuwsbrief is een uitgave van VZW BERLA, Brusselsesteenweg 44 bus 1 - 1860 Meise O.N. 425.405.475

Bestuursleden: Hedwig Begyn, Marcel Belgrado, Jan Buyens, Herwig Cornelis, Gust De Bondt, Marc Gillisjans, Jean-Pierre Gilson, Helena Reusens, Marie-Jeanne Thaelemans, Eric Van Baelen, Stijn Van Caekenberghe, Lucianus Van Rompaey, Dirk Verbelen, Jan Verbelen.

V.U.: Jan Verbelen, Heidestraat 12 - 1861 Wolvertem. Hoofdredactie: Marc Gillisjans. Vormgeving: Eric Van Baelen. Grafisch werk: Hedwig Begyn.

erfgoedberla@live.com - www.erfgoedberla.be - rekeningnummer BE80.7380.4197.7477

ARCHEOLOGIE OP DE IMDEKOUTER

Willem De Ridder

ADMINISTRATIEVE FICHE

Opdrachtgever	Erfgoedkring Berla vzw – Brusselsesteenweg 44 bus 1 te 1860 Meise
Aanleiding	de tentoonstelling “ 100 jaar WO1 “ in november 2018
Projectleiding	Willem de Ridder
Leidinggevende ten velde	Kurt Joos
Foto's en tekeningen	Paul de Winter, Sofie Müller, Eric van Baelen en Willem de Ridder
Uitvoerder	Willem de Ridder
Erkend metaaldetectorist	Kurt Joos
Beheer en plaats vondsten	De vondsten worden na het afsluiten van het onderzoek overgemaakt aan de rechthebbende eigenaars volgens vooraf gemaakte schriftelijke afspraken.
Vindplaats	“Imdekouter”: uittreksel ©Google (Figuur 1)
Locatie	Provincie Vlaams Brabant, Gemeente Meise, entiteit Imde
Kadasternummers	Wolvertem sectie C: 307 / 308 / 309C / 309D / 309H / 309N / 309S / 309T / 337 / 342 / 343 / 344A (Fig. 2)
Lambertcoördinaten	Centraalpunt: het herinneringsmonument (Fig 5) 50°58'19,276" NB 4°47'59,450" OL
Kadasterplan	Uittreksel ©Geopunt Vlaanderen (Fig. 2)
Topografisch plan	Uittreksel ©NGI 23/6 Noord (Fig. 3)
Begindatum - Einddatum	08.03.2016 – 03.04.2017

ONDERZOEKSOPDRACHT

Bijzondere voorwaarden	Alle perceeleigenaars werden aangeschreven om hun schriftelijke toestemming te vragen + de gewenste bestemming van eventuele vondsten. (Fig. 4)
verwachtingen	Site met sporen uit WO1 en waarschijnlijk ook WO2.
Wetenschappelijke vraagstellingen	Welke activiteiten hebben op deze site plaatsgevonden? Hebben er al eerdere archeologische onderzoeken op deze site plaatsgehad? Uit welke periode dateren de metaalvondsten? Zitten we in de periferie van de Slag bij Imde d.d. 24.08.1914? Kunnen de vondsten gelinkt worden aan de gepubliceerde verhalen uit WO1? Kunnen de vondsten tegenstrijdige verhaallijnen uit de Slag bij Imde weerleggen?
Aard van potentiële bedreigingen	Toekomstige niet geregistreerde metaaldetectie en ontvreemding van erfgoed.

GERAADPLEEGDE SPECIALISTEN

Inbreng advies bij de detectie van de vondsten	Groep Berla, bijgestaan door WO1-verzamelaars
Raadpleging advies vondsten WO1	Stijn Butaye, collector WO1 en beheerder Museum Pond Farm
Raadpleging algemeen advies WO1	Gedrukte informatie - forums internet WO1
Inbreng advies bij conservatie	Zorg voor archeologische metalen – Natalie Cleeren Workshop Provincie Vlaams Brabant – Dienst Erfgoed, PIVO Asse 12.03.2015

fig. 1

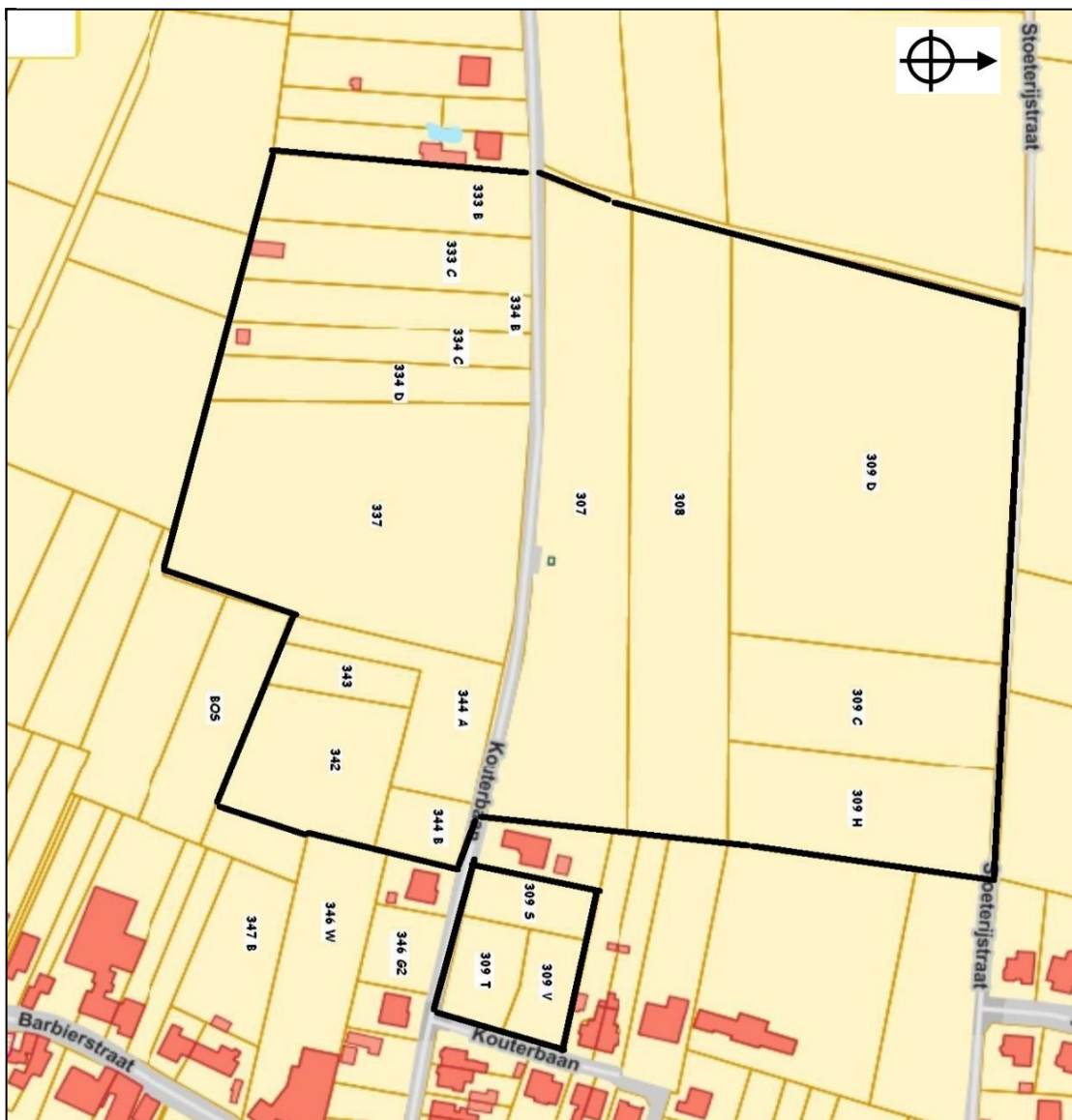

fig. 2

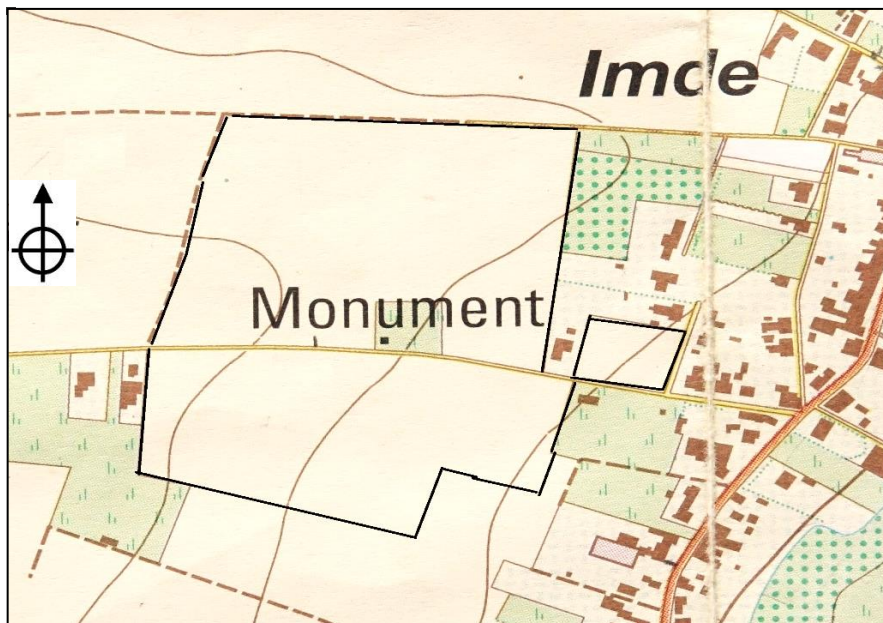

fig. 3

Mevrouw,
Mijnheer,

Meise, 08. Maart 2016

In het kader van onze activiteiten rond het thema "100 jaar Wereldoorlog I" zullen we weldra belangrijk onderzoek op het slagveld van Imde verrichten.

Met een metaaldetector zoeken we naar achtergebleven materialen : kogels, hulzen, granaatbollen , identificatie plaatjes, soldaten uitrusting , enz

Dit gebeurt onder het deskundig toezicht van Kurt Joos , een erkend metaaldetectorist.

Wij werken strikt volgens "de Code van Goede Praktijk " dit is een reglementering van de Vlaamse overheid , die U kan nalezen op : <https://www.onroenderfgoed.be/nl/metaaldetectorist>

Kort samengevat :

Waar zoeken we ? Op Imdekouter : op de kadasterpercelen sectie C, nrs 307 / 308 / 309H / 309C / 309D / 309S / 309T / 309V / 346 G2 / 346W / 333B / 333C / 334D / 334C / 334D / 347B .

Wanneer zoeken we ? Wanneer de percelen niet in cultuur zijn gebracht of pas na de oogst.

Hoe diep zoeken we ? Tot de diepte van een ploegvoor, dus maximum 25 cm.

Zal er eventueel schade zijn ? Helemaal niet. Er wordt geen teelaarde weggenomen noch vermengd met andere grondlagen. Na elke vondst wordt het gemaakt werkputje terug met de teelaarde gevuld.

Voor wie zijn de vondsten ? Voor de eigenaar van het perceel, zoals de wet het voorschrijft. Elke vondst wordt aan het VIOE (zeg maar Vlaamse overheid) gemeld. We reinigen de vondsten en we vragen uiteraard ook of we deze mogen tentoonstellen. Voor een optimale bewaring kan U de vondsten ook aan onze erfgoedkring Berla schenken of in erfpacht geven.

Maar we hebben uiteraard Uw goedkeuring nodig om aan de slag te kunnen gaan

Mr / Mevr

Adres :

Kadasterperceel C nr zie plan in bijlage.

- Ik wens de eventuele vondsten te behouden , Berla mag deze tentoonstellen.
- Ik geef de eventuele vondsten in erfpacht aan Berla.
- Ik schenk de eventuele vondsten aan de erfgoedkring Berla.

Handtekening + datum

fig. 4

INHOUD

Hoofdstuk 1 Inleiding

- Algemeen.
- Beschrijving vindplaats.
- Archeologische voorkennis.
- Geschiedkundige voorkennis.
- Onderzoeksopdracht en vraagstellingen.

Hoofdstuk 2 Werkmethode

- Algemeen.
- Voorbereidingen tot het veldwerk.
- Veldwerk.
- Verwerking van de vondsten.

Hoofdstuk 3 Vondsten

- Algemeen
- Vondstgegevens
- Overzichtskaart algemeen
- Loodfragmenten overzichtskaart
- Loodfragmenten
- Koperfragmenten overzichtskaart
- Koperfragmenten van een obus
- Koperfragmenten restant
- Kogels en hulzen overzichtskaart
- Kogels
- Hulzen
- Kledij + uitrusting + persoonlijke bezittingen + restant overzichtskaart
- Knopen – knoopsgaten – kledijversieringen – dichtingen
- Riempjes en gespen
- Uitrusting
- Persoonlijke bezittingen
- Muntstukken

Hoofdstuk 4 Analyse

- Algemeen
- De vragen
- Besluit

Algemeen besluit

Kurt Joos

Algemeen

Wegens het plannen van een tentoonstelling voor de herdenking van 100 jaar Wereldoorlog 1 en “de Slag bij Imde” dd 24.08.1914, heeft erfgoedkring Berla besloten om via metaaldetectie het slagveld op Imdekouter op nog mogelijke restanten uit 1914 te onderzoeken.

Beschrijving vindplaats

Een open landschap, gecatalogeerd als kouter, gelegen langsheen de “Kouterbaan” (de blauwe lijn op Fig. 5), op 300 meter van de “Barbierstraat” (de rode lijn op Fig.5).

De plaats is bereikbaar via de “Kouterbaan”, die tot het dorpscentrum van Rossem doorloopt.

Deze “Imdekouter” is van het type “opperkouter”, zuidelijk gericht met een licht dalende helling naar de “Barbierstraat” van 3% tot bijna 8%. (Fig. 5)

De velden zijn grotendeels in cultuur gebracht; enkele percelen zijn omheind als grasland.

Centraal staat een herinneringsmonument uit 1920. (Fig. 6)

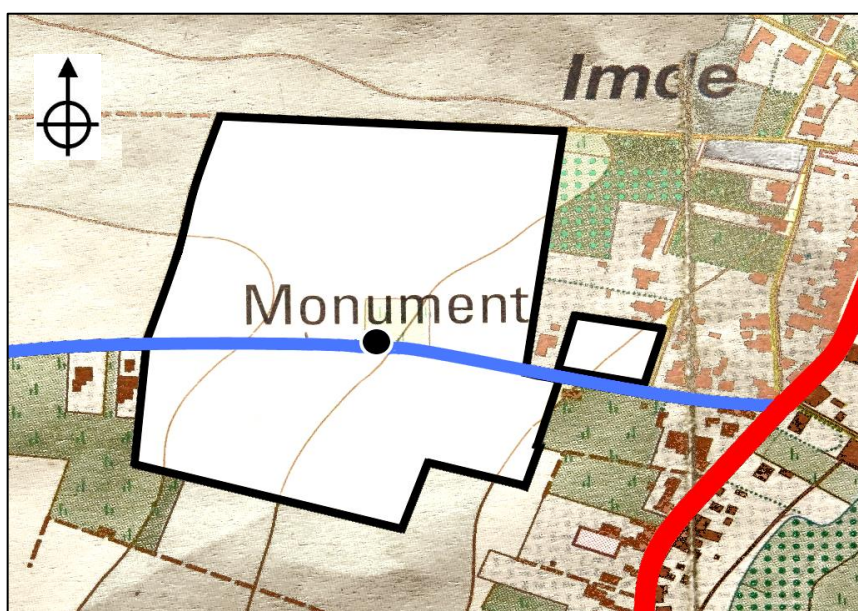

Fig. 5

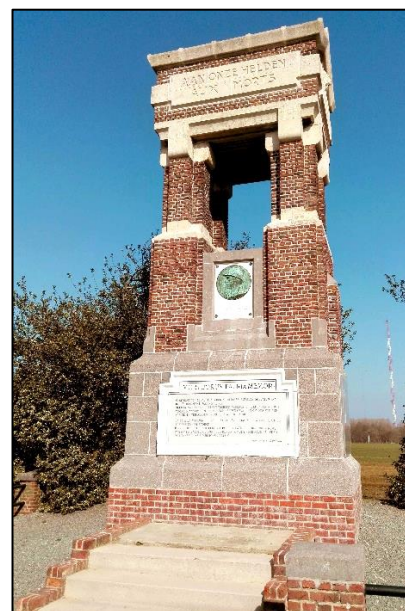

Fig. 6

Archeologische voorkennis

Als erfgoedkring krijgen wij helaas geen toestemming voor een inzage in de Centrale Archeologische Inventaris.

Bovendien is de C.A.I. met betrekking tot de entiteit Meise zeer onvolledig: nog steeds voorzien van oudere, niet meer gangbare geschiedkundige bronnen en er is een gebrek aan recente geschiedkundige artikels.

In de archeologische rapporten met betrekking tot de gemeente van Meise die we wel kunnen raadplegen, is er geen enkele relevante info over de Imdekouter.

Geschiedkundige voorkennis

In het 1ste millennium lagen de percelen op Germaans grondgebied en waren ze voorzien van 3-ledige velden geheel volgens het systeem van de Frankische kouterindelingen: een zomerteelt, een winterteelt en een rustend en braakliggend veld.

Deze 3-ledige indeling is nog perfect weer te vinden op de eerste kadasterkaarten bijvoorbeeld deze van Vandermaelen uit 1830/1836. (Fig. 7)

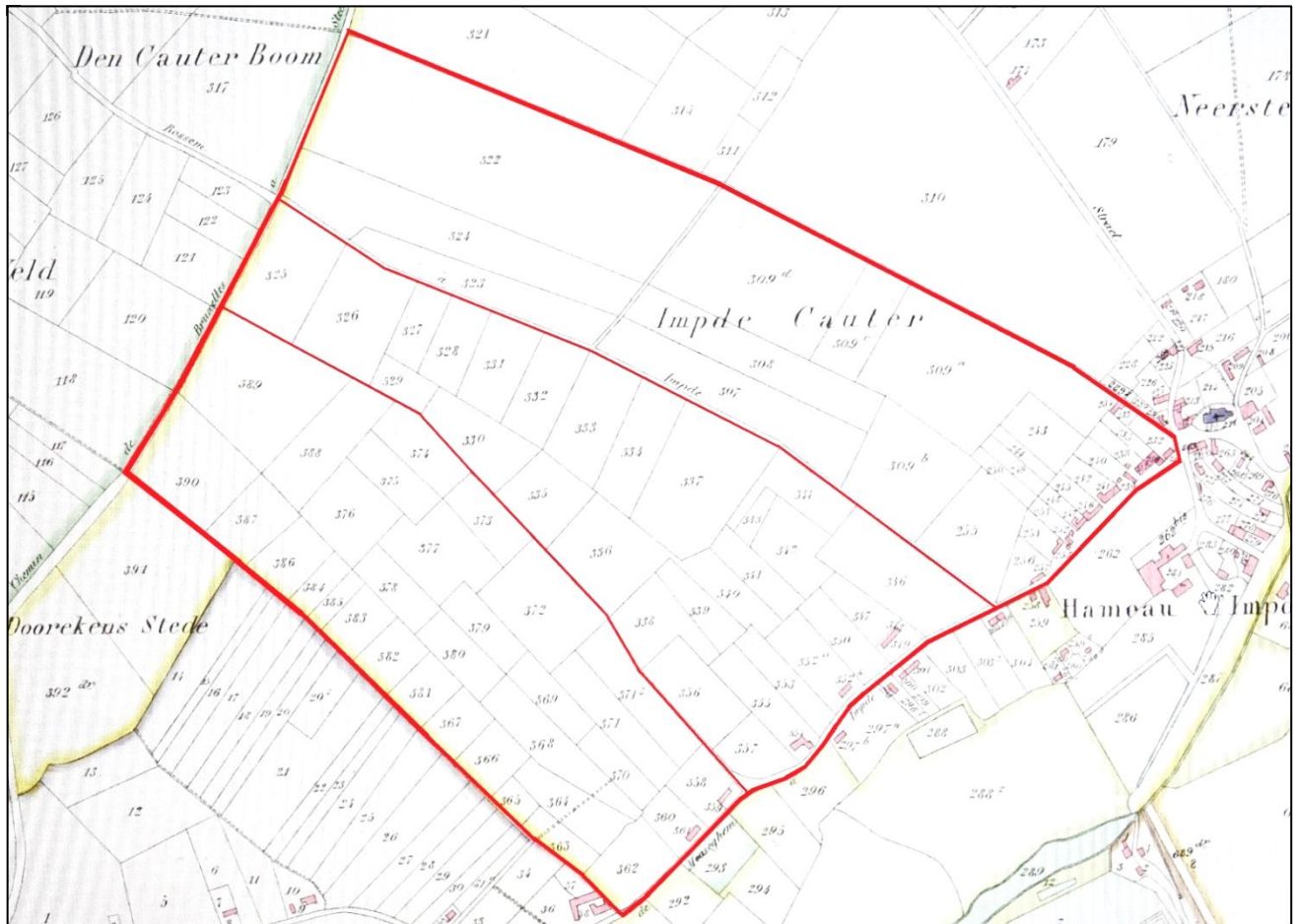

Fig. 7

Volgens de notities uit vroege schepenakten en akten uit de laat- en leenhoven begin 2de millennium waren deze velden steeds in gebruik voor cultuurgewassen.

Oudere landkaarten bewijzen dit voldoende: Villaret uit 1745 (Fig. 8), tiendenkaart Wolvertem uit 1744 (Fig. 9), Ferraris uit 1777. (Fig. 10)

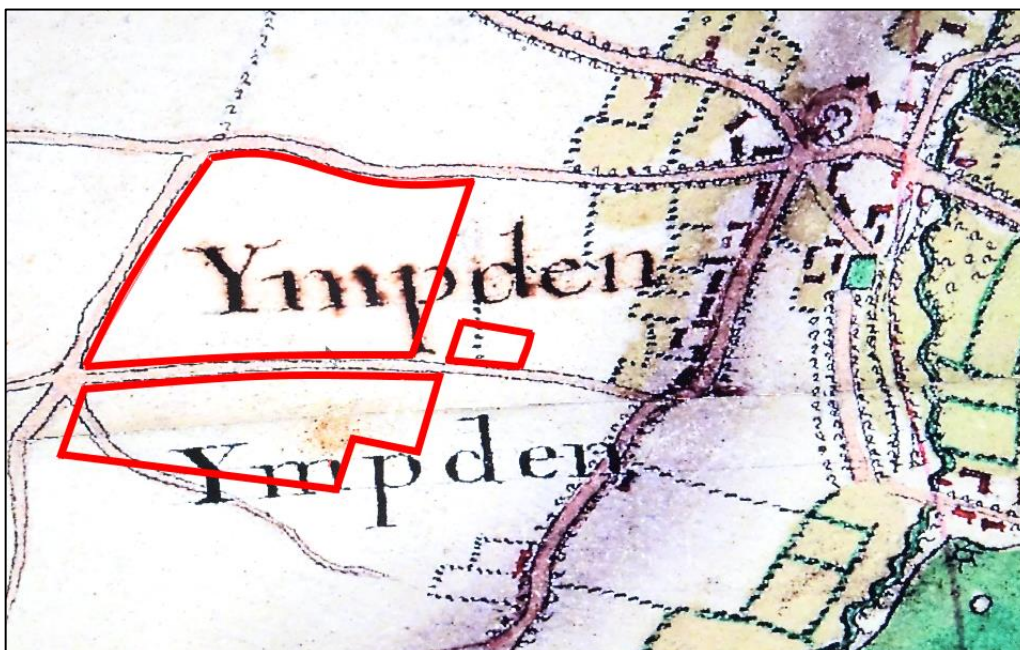

Fig. 8

Fig. 9

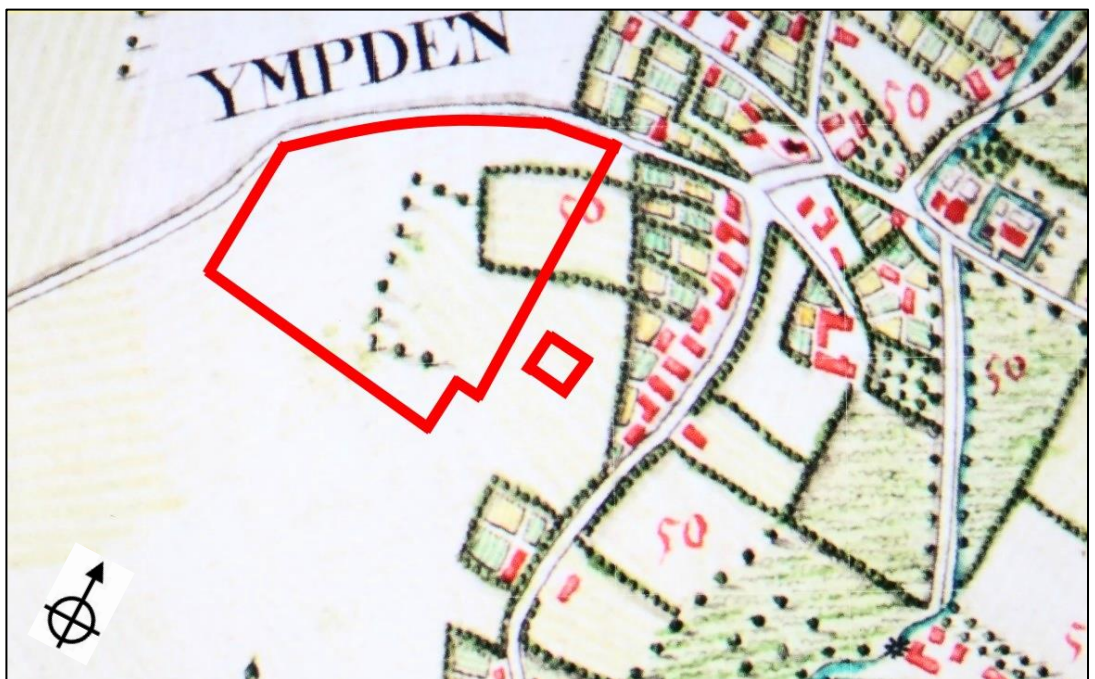

Fig. 10

We maken een sprong naar de 20ste eeuw. Op 24 augustus 1914 werd deze plaats voor vele soldaten hun laatste rustplaats. Zij werden onder vuur genomen door hun eigen troepen en eigen artillerie.

Een zeer ingrijpende versterking van de bodem vond in 1944 plaats bij de aanleg van een landingsbaan voor vliegtuigen door de Duitse bezetter.

De Duitsers hadden begin 1944 besloten een basis voor "*Vergeltungswaffe 1*" (Fig. 11 uittreksel Alamy) tegen het Imdebos in te planten. (Fig. 13 uittreksel Google / blauw gearceerd)

De kouter van Imde was zowat een ideale plaats om deze projectielen te lanceren omwille van het hellend terrein haaks op de westenwind. Het doel van deze projectielen was om de zuidzijde van Engeland, inclusief London, te bestoken.

In april 1944 kwam er een kink in de kabel toen de geallieerde troepenmacht terrein wonnen en de Duitsers het niet opportuun achtten hier nog verdere manschappen voor dit project in te zetten.

Nochtans was de raketbasis geheel operationeel; een "*Abschussrampe*" van 46 meter lang, een generator en een gasfles inclusief. (Fig. 12 uittreksel Alamy)

Toen werd besloten om aan de raketbasis, in het verlengde van de lanceerbuis, een landingsbaan voor Messerschmitts aan te leggen.

De plaatselijke landbouwers werden aangemaand de afgebakende ruimte op hun velden af te staan en ze niet meer te cultiveren "*unter Todesstrafe zum pflügen oder kultivieren des Geländes*".

Over een lengte van 1.200 meter en 100 meter breedte werd de bodem genivelleerd, de bovenste teeltgrond afgegraven en op de velden tegen het Imdebos verzameld.

De landingsbaan liep langs de noordzijde van het herinneringsmonument op Imdekouter tot aan de veldweg Meuzegem-Londerzeel te Neerpoorten (Fig. 13 – blauwe strook). Daar werd in de haag van de boomgaard van boerderij Boon, een gat gemaakt en werden de toestellen onder de bomen gestald. (Fig. 13 uittreksel Google / geel gearceerd)

Door sabotage aan de landingsbaan door landbouwer August Larivière, ging een landende Messerschmitt overkop.

Het totaal vernielde toestel bleef nog lange tijd na het beëindigen van de oorlog op de boomgaard van de boerderij en belande nadien in het Legermuseum te Brussel.

Als algemeen besluit dienen we er sterk rekening mee te houden dat het perceel ten noorden het herinneringsmonument nauwelijks of geen sporen meer kan bevatten.

Fig. 11

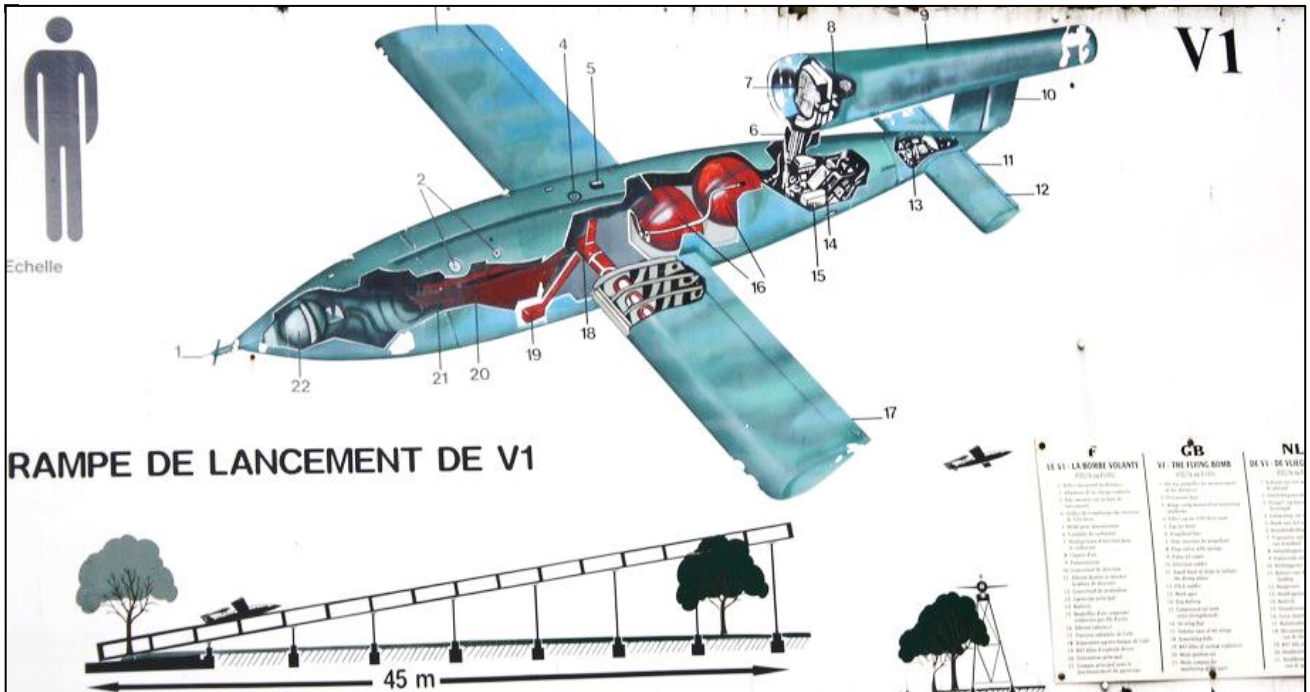

Fig. 12

Fig. 13

Een laatste opmerking komt vanuit de ingezamelde info van de plaatselijke bevolking. Zo vernemen we van Leo De Mars dat er jaarlijks, in de wintermaanden, enkele metaaldetectoristen op en rond het monument opduiken om naar sporen te zoeken, en dit al ruim 20 jaar lang. Hij vermeldt eveneens dat dan de rechterkant, dus de noordzijde van de Kouterbaan waar het monument staat, de meest geliefde zoekplaats is. De percelen met sectienummers 309 S / 309 V en 309 T werden nooit onderzocht.

Onderzoeksopdracht en vraagstellingen

De focus van het onderzoek was gericht om zoveel mogelijk materiaal te verzamelen vooraleer toekomstige metaaldetectoren verder potentieel erfgoed ontvreemden.

Bovendien willen we met dit bewijsmateriaal de tegenstrijdige verhalen over de Slag bij Imde weerleggen.

De vondsten kregen een opmerkelijk plaats op de tentoonstelling rond WO1, het Administratief Centrum van Meise, van 10.11.2018 tot 25.11.2018.

Op onderstaande vragen willen we graag een antwoord hebben:

- welke activiteiten hebben op deze site plaatsgevonden?
- hebben er al eerdere archeologische onderzoeken op deze site plaatsgevonden?
- uit welke periode dateren de metaalvondsten?
- zitten we in de periferie van de Slag bij Imde d.d. 24.08.1914?
- kunnen de vondsten aan de gepubliceerde verhalen uit WO1 gelinkt worden?
- kunnen we met de gerelateerde vondsten de reeds verschenen lectuur over de Slag bij Imde bevestigen en rijkelijk aanvullen? Of neemt de geschiedenis een andere wending?

HOOFDSTUK 2 - WERKMETHODE

Algemeen

Als leidraad voor de werkmethode werd rekening gehouden met de bepalingen uit:

- (1) *“De voorwaarden bij de onderzoektoestemming”* vastgelegd in een rondschrijven aan de eigenaars van de te onderzoeken percelen.
- (2) De *“Code van Goede Praktijk - versie 3.0”* betreffende de bepalingen over metaaldetectie:
https://www.onroenderfgoed.be/assets/files/content/images/CGP_V3_metaaldetectie_doc_site.pdf
- (3) De onderlinge afspraken met de eigenaars, huurders en landbouwers betreffende de planning van hun landbouwactiviteiten op de percelen.

Vorbereidingen tot het veldwerk

Er werd gestart met het raadplegen van het archief van de erfgoedkring Berla en de streekgebonden geschiedenis waar onder *“de Grote Oorlog in de regio Londerzeel”* (auteurs: Louis de Bondt en Francis Halleman).

Vervolgens werden op een kadasterkaart de velden aangeduid en de eigenaars van de perceelnummers via het gemeenteloket Ruimtelijke Ordening opgevraagd. (Fig. 4). Alle eigenaars werden aangeschreven om hun toestemming te vragen en medewerking te verlenen.

Met de medewerking van Kurt Joos, een erkende metaaldetecteur, werd een planning opgemaakt om bij gunstige terreinomstandigheden (velden vrij van cultuurgewassen / natte bodem) meerdere detecties uit te voeren. Er werd een eerste opsporing gepland in het voorjaar van 2016, toen de velden grotendeels braak lagen; een tweede in het late najaar, na het oogsten van de cultuurgewassen en het omploegen van de velden; een derde en laatste opsporing in het voorjaar van 2017.

Er werd stevig gebrainstormd over de wijze van archivering, de materiaalkeuze, van markeerstokjes en markeerstickers tot de plastic opberghoesjes en het in kaart brengen van de vondsten en de vindplaatsen.

Het veldwerk

De detectieploeg bestond hoofdzakelijk uit Kurt Joos en Willem de Ridder, soms geholpen door Erik Wouters en Kyan Joos.

Voor de aanvang van de metaaldetectie werd een kleine veldkartering uitgevoerd.

Nadien werden eerst de buitenranden van de percelen onderzocht met de mogelijkheid het onderzoeksgebied te verkleinen. (Fig. 14)

Zo werd besloten, bij gebrek aan artefacten, de oppervlakte van perceelnummers 309D / 309 C en 309 H met de helft te verkleinen.

We onderzochten eveneens de plaats waar de slachtoffers een eerste rustplaats kregen, bovenaan perceel 307, zonder enig resultaat.

De perceelnummers 333B / 333C / 334 B / 334 C / 334D zijn in gebruik door een paardenliefhebber; de grasvegetatie en de ongelijke oppervlakte laten niet toe hier enig opsporingswerk te verrichten. Bovendien zijn de meeste percelen afgespannen met weide-, schrik- en soms prikkeldraad.

Het perceel 344B, een toekomstige bouwgrond, werd eveneens geïsoleerd.

Wat zeker niet in aanmerking kwam voor onderzoek waren de eerste aanpalende meters langsheen beide zijden van de betonnen landweg (de Kouterbaan). Deze stroken lagen letterlijk bezaaid met rommel, voornamelijk restanten van drankblikjes.

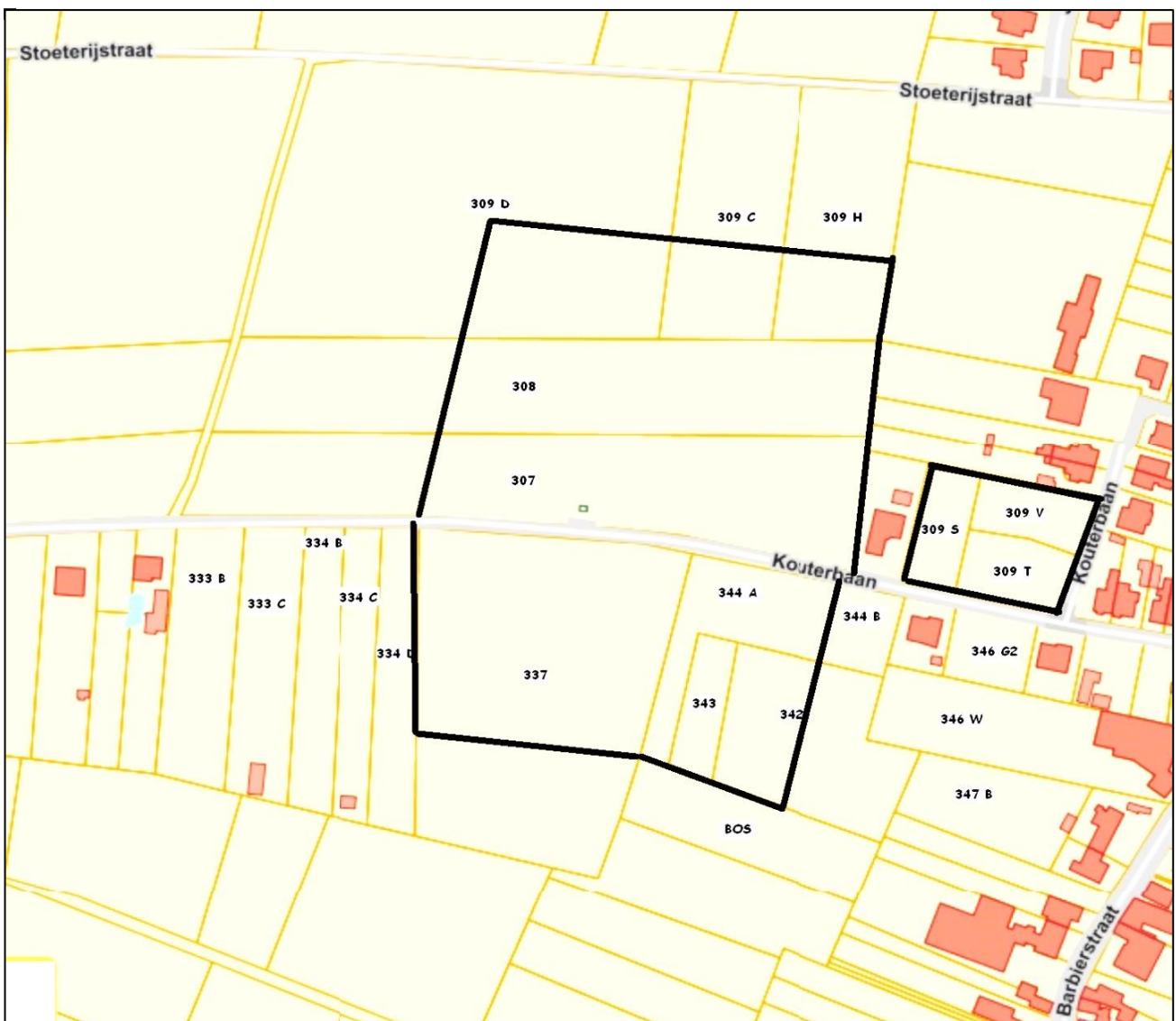

Fig. 14

De percelen werden in rijen, met een bandbreedte van 1,5 meter, overlopen.

De detectietoestellen werden in het begin van de opzoeken ingesteld op “*alle materialen*”.

Na het opgraven van een paar kilo tractoronderdelen, nagels en allerhande voorwerpen die op een kouder niet thuis horen, werden de toestellen heel wat fijner afgestemd, met lichte eliminatie van ijzer.

Op elk duidelijk signaal werd respons gegeven door een merkstok aan te brengen op het concentratiepunt of de vindplaats meteen open te leggen.

Met de schop werd voorzichtig een brok aardkluit omgehaald en met de hand verkleind. De stukjes kluit werden onder de detector geschoven tot het metaal zichtbaar werd.

De vondst werd opgeborgen in een plastic hoes, voorzien van een etiket met de vindplaats (het perceelnummer en de afstand in meters tussen de bovenrand/onderrand en de linkse/rechtse zijkant).

Verwerking van de vondsten

In de loop van 2017 werden alle vondsten met een tandenborstel gereinigd en met water afgespoeld; nadien opgemeten en soms gewogen.

Enkele zeer sterk gecorrodeerde mineralen werden zeer licht behandeld met enkele veegjes zoutzuur, om de metaallegering te kennen.

De bodem van de kogelhulzen werden in fasen licht bewerkt met schuurpapier met korrel 1200; tussendoor gespoeld met water tot de markeringsnummers zichtbaar werden.

Wanneer de hulsbodems te sterk geoxideerd waren en het markeringsnummer niet dreigde zichtbaar te worden, werd de poetsbeurt gestaakt.

De vondsten werden in een nieuw plastic hoesje gestoken, voorzien van een archiveringsnummer (Fig. 15) en gefotografeerd.

Het archiveringsnummer bestaat uit een viercijferig volgnummer gevolgd door het kadastrale nummer van de vindplaats.

In november 2017 werden sommige artefacten nogmaals gereinigd en voor detectie aangeboden in de bibliotheek van Meise.

Eind 2018 werden de stukken gedurende twee volle weken tentoongesteld in het Administratief Centrum van Meise. Nadien belandden de vondsten bij de rechtmatige eigenaars.

Deze die geschonken of in erfpacht gegeven worden aan de erfgoedkring Berla zullen bewaard worden volgens de module “*Zorg voor archeologische metalen*” van auteur Natalie Cleeren.

Fig. 15

Willem De Ridder met de allereerste vondst op de allereerste dag (16.03.2016)

HOOFDSTUK 3 – DE VONDSTEN

Algemeen

Bij de kartering van de velden werden 19 fragmenten aardewerk ingezameld. (Fig. 16) Hoofdzakelijk steengoed uit de 19de en 20ste eeuw, geglazuurd aardewerk en een fragment silex.

Er werden een kleine 300 voorwerpen met een metaallegering gedetecteerd, waarvan er 266 behouden bleven.

Niet-relevante stukken, zoals ijzeren onderdelen van landbouwvoertuigen, landbouwwerktuigen en paardentuig (Fig. 17) werden weerhouden.

Fig. 16

Eén huls waarbij de kogel ontbrak, bevatte nog buskruit.(Fig. 18)

Fig. 17

Fig. 18

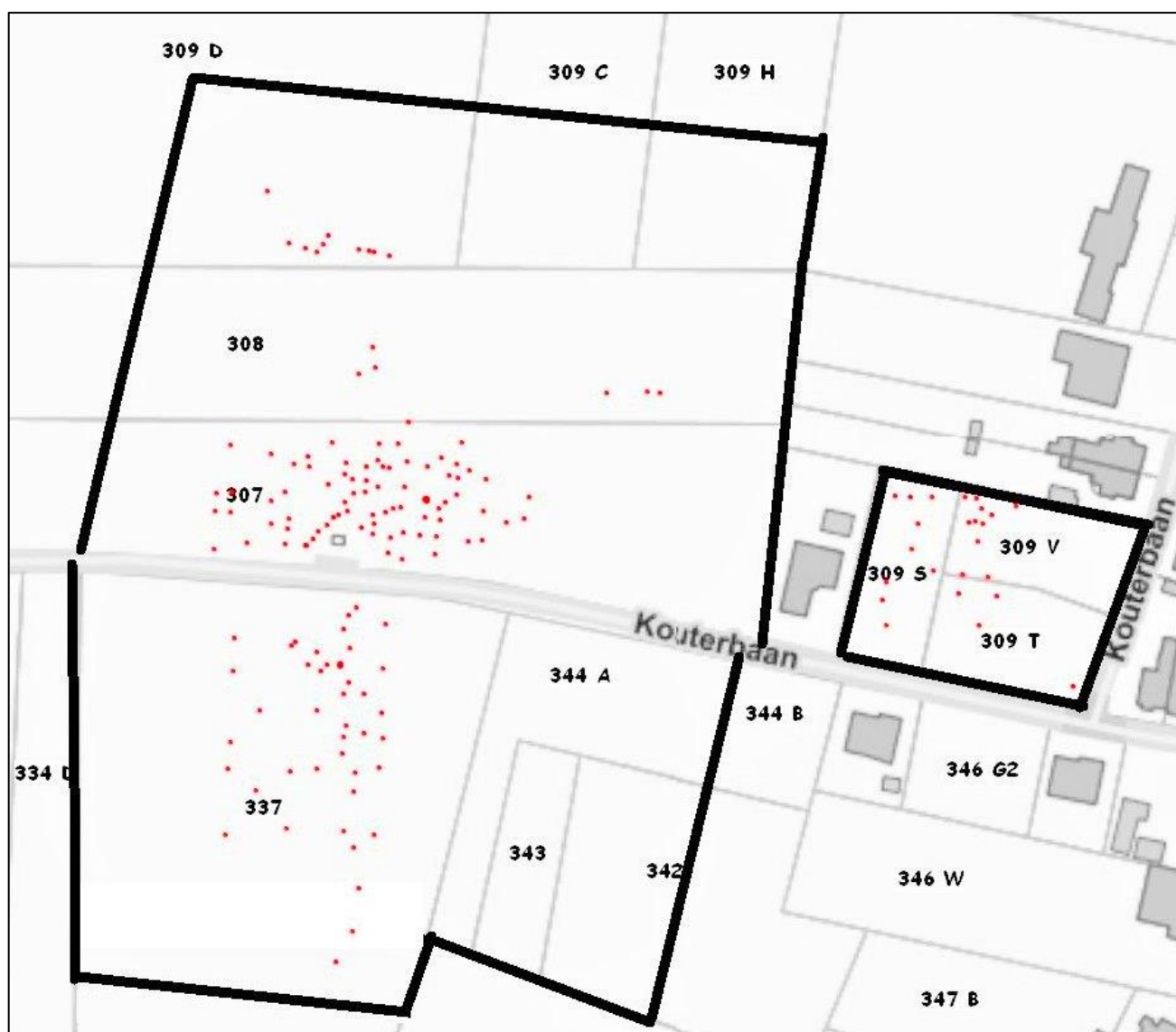
Vondstgegevens

Aantal vondsten	266	100 %
Relevante fragmenten	248	93,2 %
Niet-relevante fragmenten	18	6,8 %

Relevante fragmenten	248	100%
Shrapnel lood bollen	55	22,18%
Amorf lood fragmenten	32	12,90%
Buis lood fragmenten	10	4,03%
Muntstukken	41	16,53%
Onderdelen soldatenuitrusting	47	18,95%
Kogelhulzen	23	9,27%
Kogels	8	3,23%
Koper fragment bomprojectiel	8	3,23%
Restant onbekend	24	9,68%

Overzichtskaart algemeen (Fig. 19)

Elke **rode stip** staat voor een vindplaats van één of meerdere artefacten.

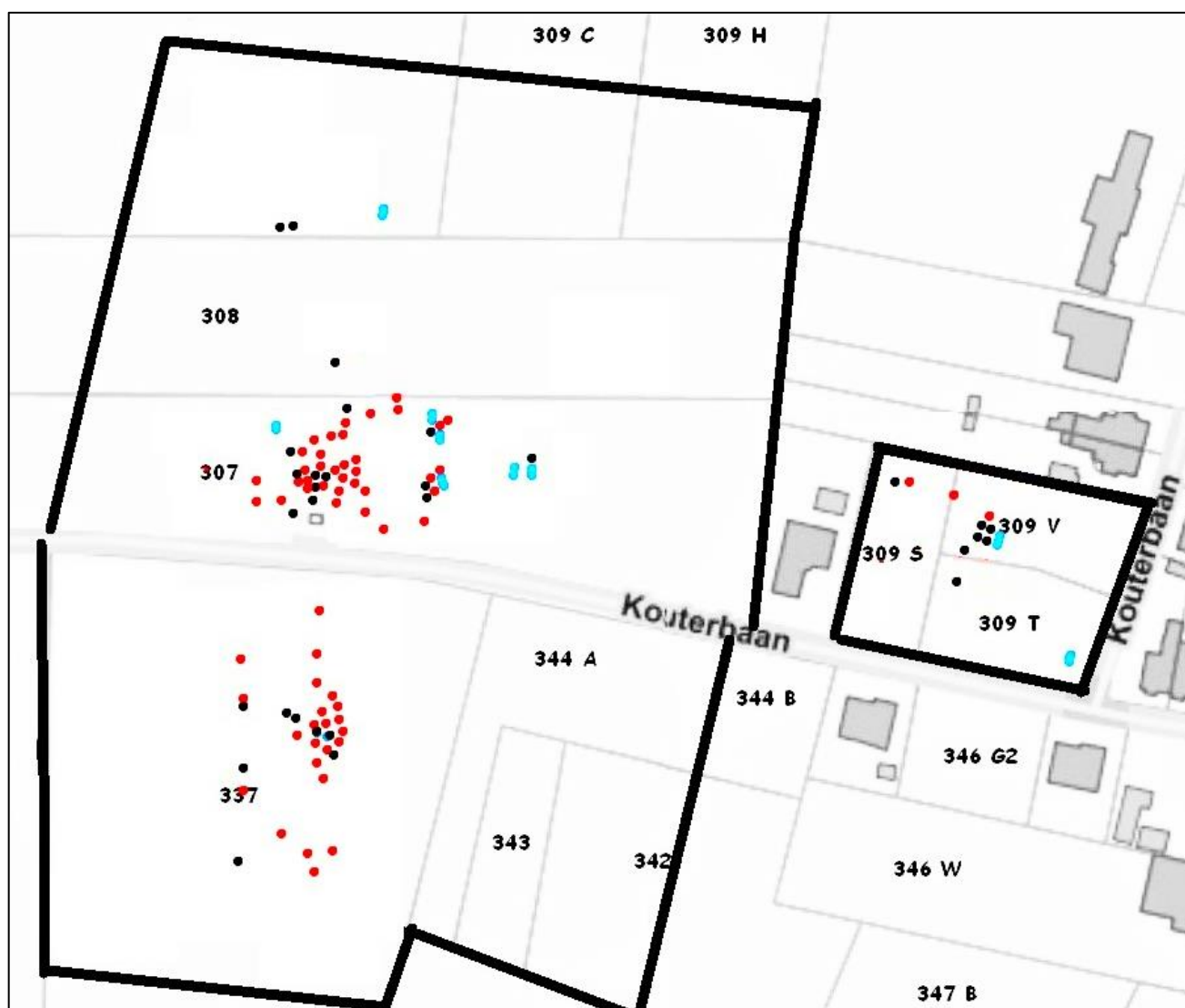

Overzichtskaart loodfragmenten (Fig. 20)

Shrapnel loden bollen = **RODE STIP**

Amorf lood fragmenten = **ZWARTE STIP**

Buis lood fragmenten = **BLAUWE DUBBELE STIP**

Loodfragmenten

	Schrapnel bol (Fig. 21)
	Aantal fragmenten: 55
	Legering: lood + toevoeging van antimoon
	Afmetingen: doorsnee 12 mm gewicht: 10 gram
	Archiveringsnummer: 0013 337
	<p>Info: bol lood, gegoten per twee of in een hele rij, met toevoeging van antimoon om de hardheid van de legering te versterken.</p> <p>Deze bollen werden in de obus geplaatst, soms in gegoten rijen soms door middel van zinken wafels of soms bij elkaar gehouden door colofonium.</p>

Fig. 21

	Fragment van behuizing of wafel (Fig. 22 en 23)
	Aantal fragmenten: 1
	Legering: Zink + ?
	Afmetingen: breedte 12 mm lengte ? gewicht: ?
	Archiveringsnummer: 0044 309D
	<p>Info: De wafel is een onderdeel van de obus. Aan de zijkant en onderkant van de wand van de obus was deze constructie aangebracht om de loden bollen op hun plaats te houden.</p> <p>In de Belgische obus 75 mm werden de bollen aan elkaar gehouden door gesmolten colofonium (hars).</p>

Fig. 22

Fig. 23 Wafel + shrapnel

	Amorf Lood (Fig. 24)
	Aantal fragmenten: 32
	Legering: lood + ?
	Afmetingen: 58 mm op 31 mm dikte tot 4 mm
	Archiveringsnummer: 0110 307
	<p>Info: Enkele platte mooi afgevlakte stukken van 3 mm dikte. De meeste stukken echter zijn uiteengereten loodfragmenten.</p>

Fig. 24

Fig. 25

Loden buis (Fig. 25)
Aantal fragmenten: 10
Legering: lood + ?
Afmetingen: diameter 16 mm buitenkant
Archiveringsnummer: 0138 307
Info: Loden buizen zonder schroefdraad, één enkele met schroefdraad. Ook smallere holle loodbuizen met diameter 7 mm en 1 volle buis van 6 mm.

Overzichtskaar koperfragmenten (Fig. 26)

Relevant fragment = **RODE STIP**

Niet relevant fragment = **ZWARTE STIP**

Koperfragmenten uit obussen

	Aandrijfband obus (Fig. 27)
	Aantal fragmenten: 1
Legering: rood koper	
Afmetingen: breedte 10 mm lengte 73 mm	
Archiveringsnummer: 0000H 307	
Info: Koperen band rondom een obus die bij het afvuren een draaibeweging aan het projectiel geeft. Dit fragment is afkomstig van de Saint Chamond obus 75 mm TR (Tir Rapide) (Fig. 28 uittreksel passioncompassion1418) van Belgische makelij. Zeer herkenbaar vanwege de horizontale groef op de aandrijfband.	
	
Fig. 27	
Fig. 28	

	Aandrijfband obus (Fig. 28)
	Aantal fragmenten: 1
Legering: rood koper	
Afmetingen: Breedte 35 mm Lengte 29 mm	
Archiveringsnummer: 0064 309V	
Info: Koperen band rondom de obus die bij het afvuren een draaibeweging aan het projectiel geeft. Dit fragment is afkomstig van een onbekende obus. De aandrijfband breedte is 35 mm, hiermee worden alle obussen van het type 75/77 mm uitgesloten. Zowel de 57 mm obussen van Belgische makelij (Fig. 29 uittreksel passioncompassion1418) als de Duitse tegenhanger (Fig. 30 uittreksel passioncompassion1418) geven 22 mm aan als breedte van de aandrijfband. (Fig. 31)	
	
	
<div style="display: flex; justify-content: space-around;"> Fig. 29 Fig. 30 Fig. 31 </div>	
Fig. 28	

Fig. 32

Fig. 33

onbekend

Aantal fragmenten: 1

Legering: rood koper

Afmetingen: diameter 24 mm hoogte 13 mm dikte 2 mm

Archiveringsnummer: 0133 307

Info: Ronde koper dop (Fig. 32), met een insnijding van 1 mm en 1 mm diepte op 3 mm van de onderkant.

Bovenaan een ronde uitsparing met draad, voor afdichting met een moer van 5 mm.

De binnenzijde was met een geel koperlaagje bedekt (Fig. 33)

onbekend

Aantal fragmenten: 1

Legering: geel koper

Afmetingen: 26 mm op 30 mm dikte 2 mm

Archiveringsnummer: 0004 309S

Info: fragment van de wand van een timer ? (Fig. 34)

Fig. 34

Koperfragmenten restant

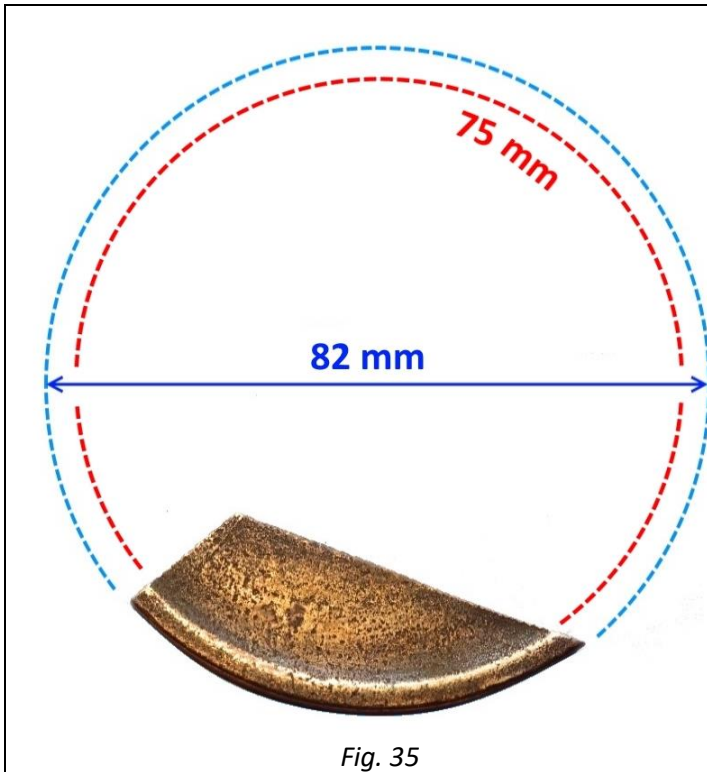

Fig. 35

onbekend
Aantal fragmenten: 1
Legering: geel koper
Afmetingen: 53 mm op 16 mm
Archiveringsnummer: 0135 307
Info: fragment van een ronde schijf met diameter van +/- 82 mm (Fig. 35). Een zijde is vlak, de andere zijde heeft een rand van 2 mm en 1 mm dikte. Op dezelfde plaats zijn een shrapnel en een rood koper riembeslag gevonden.

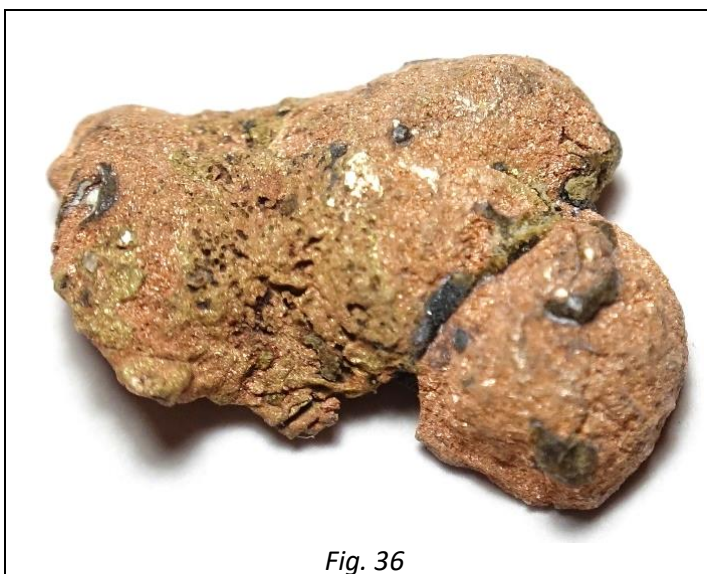

Fig. 36

<i>onbekend</i>
Aantal fragmenten: 1
Legering: rood koper met restanten van andere legeringen
Afmetingen: 6 mm op 12 mm dikte 3 mm
Archiveringsnummer: 0089 307
Info: restant van afdraaiband obus ? (Fig. 36)

Fig. 37

onbekend
Aantal fragmenten: 1
Legering: rood koper
Afmetingen: diameter 19 mm
Archiveringsnummer: 0032 337
Info: koppeling (Fig. 37) met schroefdraad uit rood koper. Inwendige koppeling voor $\frac{3}{4}$ ", de oude vlasdraden zijn nog aanwezig. Vermits water- en gaskoppelingen voornamelijk bestaan uit chroom-, geel koper- en messinglegeringen sluiten we de relevantie met WO1 niet helemaal uit. Houden we rekening met de vindplaats dan kunnen we dit fragment als niet-relevant beschouwen.

 <p>Fig. 38</p>	onbekend
	Aantal fragmenten: 1
 <p>Fig. 39</p>	Legering: geel koper
	Afmetingen: diameter 19 mm hoogte 8 mm dikte 2 mm
	Archiveringsnummer: 0075 307
	<p>Info: Verbindingsfragment met uitwendige gekartelde schroefdraad (Fig. 38) voor ¼ " aansluiting, en inwendige gewone schroefdraad (Fig. 39) voor ½ " aansluiting.</p> <p>Op deze plaats werd ook nog een loden buis fragment gevonden. We sluiten de relevantie met WO1 niet helemaal uit.</p>

Kogels en hulzen overzichtskaart (Fig. 40)

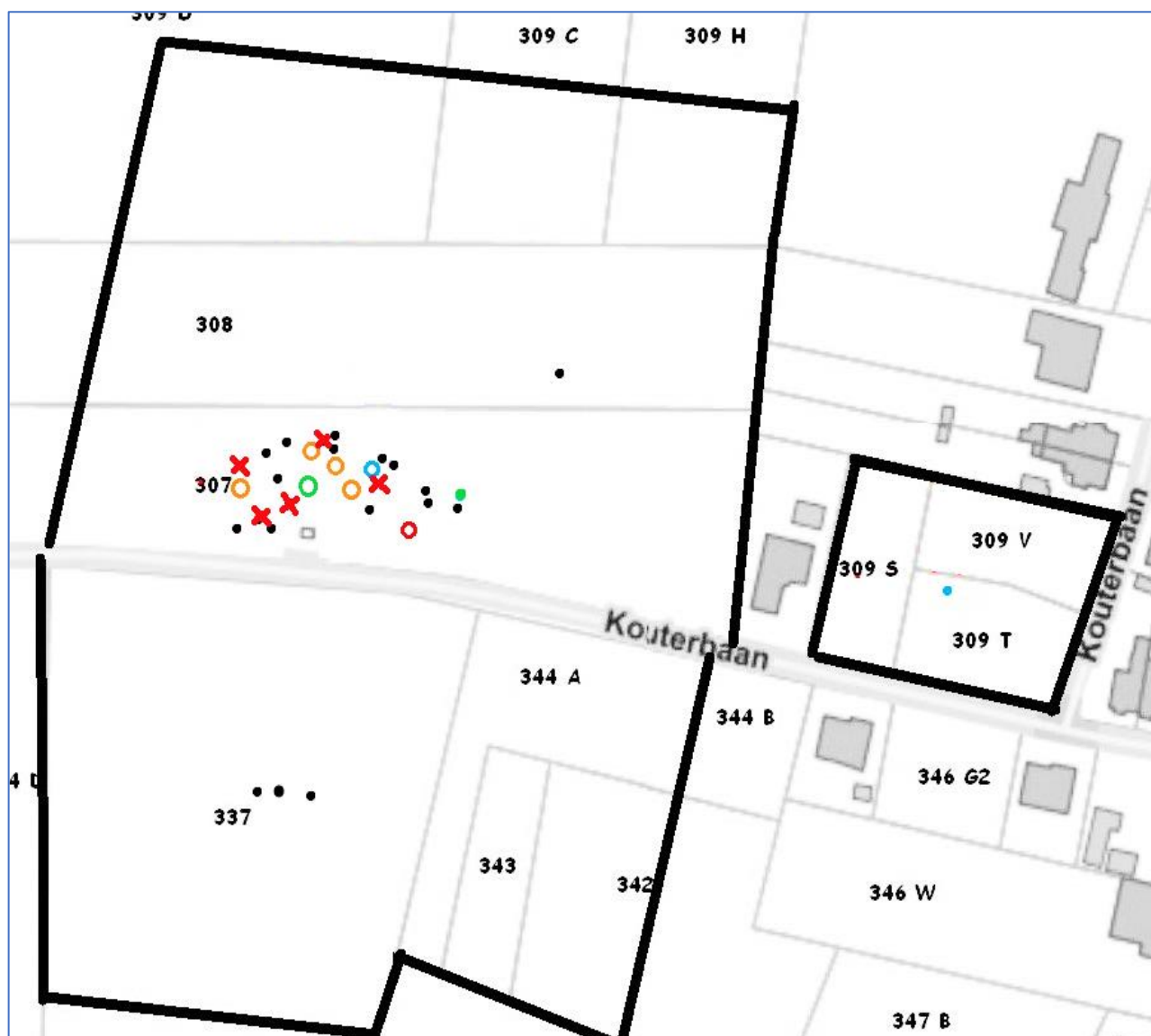
Kogel relevant = **ORANJE BOL**

Kogel niet relevant = **RESTANT BOL**

Huls relevant = **ZWARTE STIP**

Huls niet relevant = **BLAUWE-GROENE STIP**

Niet afgevuurde munitie = **ROOD X**

Kogels

 <p style="text-align: center;">Fig. 41</p>	7.65 mm volmantel rondneus
	Aantal fragmenten: 4
 <p style="text-align: center;">Fig. 42</p>	Legering: zink + koper + nikkel "Mallechort mantel" met loden kern
	Afmetingen: kogel 7.65 mm op 30.5 mm huls 53.5 mm eenheidspatroon 79 mm gewicht: 14.2 gram (Fig. 41)
 <p style="text-align: center;">Fig. 43 uittreksel forumeerstewereldoorlog</p>	Archiveringsnummers: 0073 307 / 0090 307 / 0092 307 / 0016 307
	Info: Kogel met platte kop, type 2 (Fig. 42 uittreksel gunboards.com) met inkerving van 1 mm op 3 mm van de onderkant.
	Munitie voor een geweer van het type Mauser M1889 (Fig. 43) M1890 en M1893. Deze wapens werden zowel door de Belgische als door Duitse troepenmacht gebruikt.

 <p style="text-align: center;">Fig. 44</p>	7.65 mm scherp
	Aantal fragmenten: 1
 <p style="text-align: center;">Fig. 45</p>	Legering: volledig geel koper
	Afmetingen: 7.65 mm op 30.2 mm huls 53.5 mm eenheidspatroon 79 mm gewicht: 14.2 gram (Fig. 44)
<p style="text-align: center;">Info: Kogel met scherpe kop, lichte inkerving van 1 mm en 0.5 mm diepte op 14 mm van de onderkant.(Fig. 45 uittreksel modernfirearm.net)</p> <p style="text-align: center;">Munitie voor Mauser M1889 (zie vorig item). Fabricage van dit "Spitzgeschoß" begon in 1903.</p>	Archiveringsnummer: 0109 307

 <p style="text-align: center;">Fig. 46</p>	12.7 mm of .50 inch patroon type M2 (ball) (Fig. 46)
	Aantal fragmenten: 1
 <p style="text-align: center;">Fig. 47</p>	Legering: rood koper met loden kern
	Afmetingen: 12.7 mm op 57 mm
<p style="text-align: center;">Info: Er bestonden 6 types van deze 12.7 mm patronen. Dit type M2 (Fig. 47 uittreksel maritiemdigitaal.nl), met groef van 2 mm en 1 mm diepte op 17 mm van de onderkant, was de munitie voor de .50 volautomatische geweren, gebruikt als boordwapen op tanks en vliegtuigen. Er is sterke relevantie met WO2, vooral omdat in Linthout een legervliegtuig neerstortte en de draagwijdte van dit type munitie meer dan 6.000 meter is.</p>	Archiveringsnummer: 0091 307

	.45 inch of 11.5 mm patroon
	Aantal fragmenten: 1 (Fig. 48)
	Legering: geel koper met loden kern
	Afmetingen: 11.5 mm op 17 mm
	Archiveringsnummer: 0072 307
	Info: Dit type munitie werd gebruikt voor o.a. volautomatische wapens, Tommygun, Greasegun en ACP pistolen. Dit fragment heeft geen relevantie met WO1.

Fig. 48

	.22 patroon
	Aantal fragmenten: 1 (Fig. 49)
	Legering: lood
	Afmetingen: 4.5 mm op 11 mm
	Archiveringsnummer: 0014 337
	Info: Munitie gebruikt voor de jachtwapens en lichte pistolen. Geen relevantie met WO1.

Fig. 49

Hulzen

	Munitiehuls (Fig. 50)
	Aantal fragmenten: 20
	Legering: Koper + ?
	Afmetingen: 11.95 mm op 53.5 mm
	Archiveringsnummer: afgevuurd: 0111 307 / 0126 307 (2 ex.) / 0123 307 / 0137 307 / 0108 307 / 0138 307 / 0074 307 / 0110 307 / 0068 307 / 0146 307 / 0143 307 / 0049 308 / 0017 337 / 0031 337 / niet afgevuurd: 0089 307 / 0095 307 / 0082 / 307 / 0080 307 / 0144 307
	Info: Huls 7.65 X 53.5 mm Mauser M1889 S Patroon. (Fig. 51) Een groot aantal van dit type heeft als bodem stempel 5-08-S-P (Fig. 23.3); 5 staat voor de maand mei, 08 voor jaartal 1908, S voor 67% koper legering en P voor de fabrikant FN Herstal. 1 huls vermeldt S67 wat neerkomt op 67% koper en 33% zink. 2 hulzen met bodemstempel F-N-32 en F-N-35, waarvan er 1 niet is afgevuurd. Volgens de geraadpleegde bronnen zou dit munitietype gebruikt zijn tijdens WO2. 2 hulzen waren nog gevuld met 2-basige blokjes op basis van cellulosenitraat en nitroglycerine. (Fig. 52) Van de 20 hulzen zijn er 5 niet afgevuurde exemplaren.

Fig. 50

Fig. 51

Fig. 52

Fig. 53

Fig. 54

Munitiehuls Bachmann Bruxelles n° 12 (Fig. 53)

Aantal fragmenten: 1

Legering: rood en geel koper + ?

Afmetingen: 22 mm diameter

Archiveringsnummer: 0074 307

Info: Huls vervaardigd door de Belgische munitiemaker Louis Bachmann te Anderlecht.

Geel koperen onderkant met een zijwand van rood koper + additief. Hulsbodem en huls wand van gewalst papier. (Fig. 54)

Stijn Butaye omschrijft deze huls als een lichtkogel uit een signaalpistool. De meeste signaalpistolen werden door buitenlandse fabrikanten gemaakt en die munitie had diameters van 24 mm en 26.5 mm. Deze afgebeelde patroon was een Bachmann van 22 mm. Een bijhorend pistool om deze munitie af te vuren hebben we (nog) niet gevonden. Toch heeft de fabrikant 5 types nr 12 en 1 type nr 20 van deze diameter gemaakt. (Fig. 55). Er is heel weinig info te vinden over deze fabrikant. Deze was actief sinds 1867 wanneer de eerste jachtpatronen gemaakt werden. Hij heeft, naar alle waarschijnlijkheid, munitie geleverd aan het Belgisch leger. De firma werd in 1929 overgenomen door Fabrique National de Herstal. Bij het uitbreken van het conflict in 1914 had het Belgisch leger geen seinpistolen, zodoende achten wij de relevantie met WO1 onvoldoende bewezen.

Fig. 55 uittreksel cartridgecorner

Fig. 56

Fig. 57

Huls (Fig. 56)

Aantal fragmenten: 2

Legering: geel koper, aan de onderzijde, een laagje rood koper boven op het geel koper

Afmetingen: 14 mm op 15 mm

Archiveringsnummer: 0056 309T / 0038 309D

Info: 12 mm huls, zonder groef maar met stoprand van 14 mm. 1 ex. 0038 309D is niet afgevuurd. Bodemstempel ?/ K.19 / 2 / W.I. (Fig. 57)

Munitie voor een jachtwapen.

Geen relevantie met WO1.

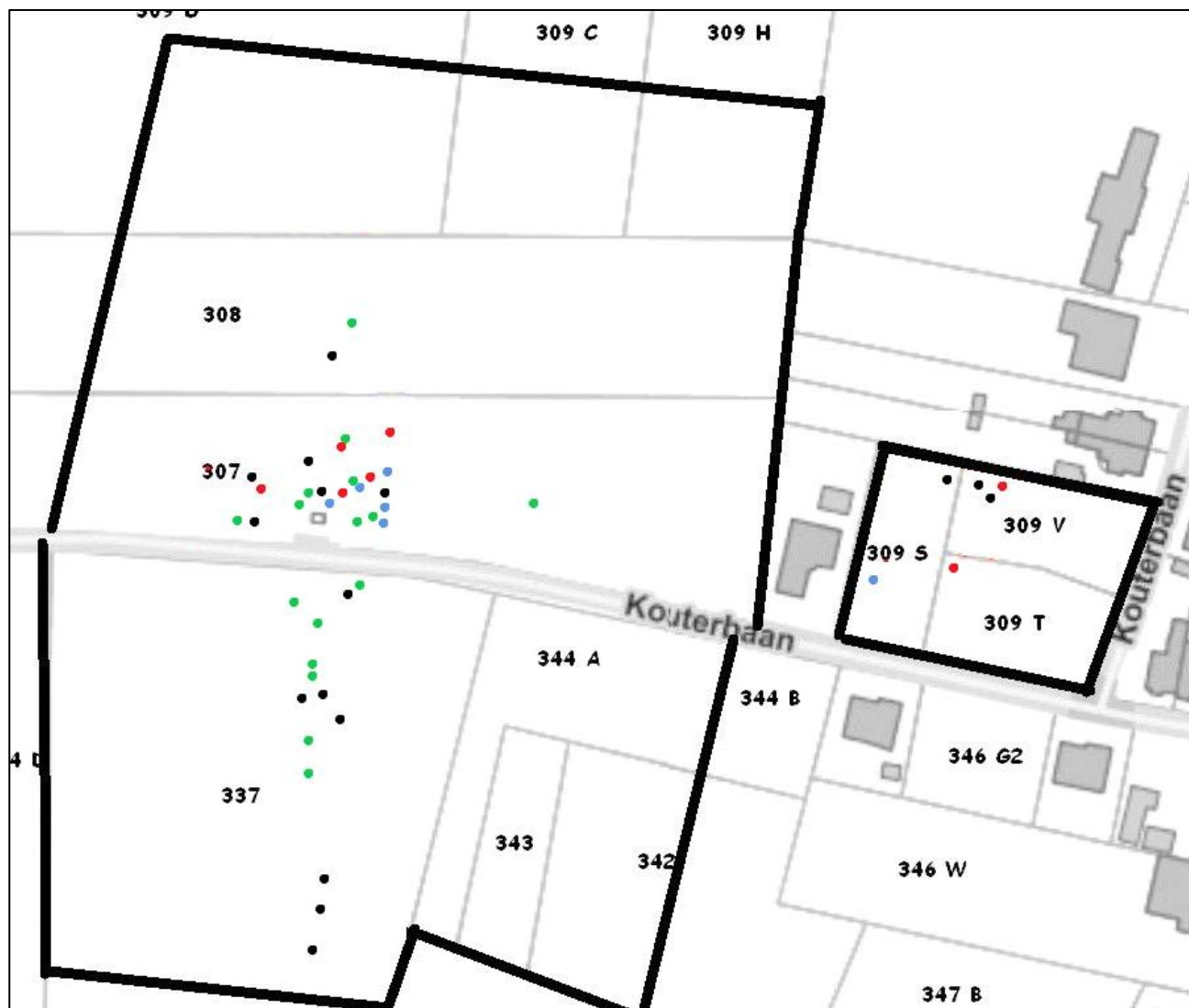
Kledij + uitrusting + persoonlijke bezittingen overzichtskaart (Fig. 58)

Knopen en knoopsgaten = **ZWARTE STIP**

Gespen en riemen = **BLAUWE STIP**

Persoonlijk bezit = **RODE STIP**

Restant = **GROENE STIP**

Knopen – knoopsgaten – kledijversiering – dichtingen

Fig. 59

Dichting (Fig. 59)

Aantal fragmenten: 3

Legering: koper + zink

Afmetingen: 2 ex. van 22 mm diameter en 1 ex. van 25 mm dikte 8 mm

Archiveringsnummers: 0009 309V / 0153 337 / 0111 307

Info: Onderdeel van soldatenuitrusting. Minderwaardige legering van koper en zink.

Fig. 60

Knoopsgat (Fig. 60)
Aantal fragmenten: 3
Legering: koper + zink + restant kledij
Afmetingen: 25 mm diameter dikte 3 mm
Archiveringsnummers: 0071 307 / 0120 307 / 0020 337
Info: Onderdeel van soldatenuitrusting

Fig. 61

Dichtingen, allerlei
Aantal fragmenten: 3
Legering: koper + zink
Afmetingen: 24 mm diameter (Fig. 61)
Archiveringsnummers: 0012 337 / 0086 307 (2x)
Info: onderdeel van soldatenuitrusting

Fig. 62

Dichting (Fig. 62)
Aantal fragmenten: 2
Legering: koper + zink + restant kledij
Afmetingen: 7 mm diameter dikte 8 mm
Archiveringsnummers: 0099 307 / 0011 337
Info: onderdeel van kledij of soldatenuitrusting.

Fig. 63

Kledijversiering (Fig. 63)
Aantal fragmenten: 2
Legering: koper + zink
Afmetingen: fig. links 13 mm diameter en 2 mm boldikte
fig. rechts 11 mm dikte en 2 mm boldikte
Archiveringsnummers: 0162 337 / 0011 337
Info:

Fig. 64

Knopen (Fig. 64)
Aantal fragmenten: 3
Legering: koper + zink
Afmetingen: Fig. links 14 mm diameter en 3 mm dikte
Fig. rechts 8 mm diameter en dikte 1 mm
Archiveringsnummers: 0054 309S 0159 337 / 0000D
Info: de afbeelding rechts is een broeksknoop.

Fig. 65

Kledijversiering regiment jagers te voet (Fig.65)

Aantal fragmenten: 1

Legering: koper + zink

Afmetingen: 15 mm diameter en 4 mm aanhechtingsdikte

Archiveringsnummer: 0013 337

Info: Het jagers-te-voet-embleem, de posthoorn is nog licht zichtbaar.

Fig. 66

Jasknoop van het Regiment Jagers te Voet (Fig. 66)

Aantal fragmenten: 1

Legering: koper + zink

Afmetingen: 23 mm diameter 6 mm boldikte

Archiveringsnummer: 0125 308

Info: opgelet: de 3 knopen op een officierskepie (Fig. 67 uittreksel Verslag Militaria) zijn van kleiner formaat.

Fig.67

Fig. 68

Platte knoop (Fig. 68)

Aantal fragmenten: 1

Legering: rood koper en geel verguld aan de achterzijde

Afmetingen: 20 mm diameter 3 mm aanhechtingsdikte

Archiveringsnummer: 0002 309V

Info: Markering " TREBLE GILT STAND^D COLOUR" (Fig. 69)

Dit type vergulde knopen kwam pas in omloop vanaf 1790 en kende zijn hoogtepunt vanaf 1818 en is vermoedelijk standaardproductie van Edward Armfield & Sons, hofleverancier aan verschillende legers. Deze knoop is niet relevant met WO1.

Fig. 69

Riempjes en gespen

	Riemhaakje (Fig. 70)
	Aantal fragmenten: 4
	Legering: rood koper
	Afmetingen: 39 mm op 16 mm dikte 1.5 mm
	Archiveringsnummers: 0060 309S / 0137 307 / 0068 307 / 0135 307
Info: Onderdeel van soldatenuitrusting	

Fig. 70

	Gesp (Fig. 71)
	Aantal fragmenten: 1
	Legering: koper + zink + nikkel
	Afmetingen: 29 mm op 27 mm dikte 4 mm
	Archiveringsnummer:
Info: Het zink- en nikkelgehalte is zeer groot. Onvoldoende relevantie met WO1.	

Fig. 71

	Riembeslag (Fig. 72)
	Aantal fragmenten: 1
	Legering: ijzer + zink
	Afmetingen: 24 mm op 14 mm dikte 8 mm
	Archiveringsnummer: 0016 337
Info: De kleine weerhaakjes aan de achterzijde geven aan dat dit voorwerp is vastgemaakt als riembeslag op een tas.	

Fig. 72

Uitrusting

 <p style="text-align: center;"><i>Fig. 73</i></p>	Tubes (Fig. 73)
	Aantal fragmenten: 5
	Legering: zink (+ tin ?)
	Afmetingen: 4 ex. van 32 mm diameter 1 ex. van 28 mm diameter
	Archiveringsnummers: 0048 308 / 0017 337 / 0160 337 / 0000 / 0000
<p>Info: Volgens Stijn Butaye had het Belgisch leger tandpastatubes in haar uitrusting. Gelet op de verschillende vindplaatsen en het aantal tubes, menen we dat deze fragmenten relevant zijn met WO1.</p>	

 <p style="text-align: center;"><i>Fig. 74</i></p>	Onderdelen (Fig. 74)
	Aantal fragmenten: 6
	Legering: rood koper
	Afmetingen: allerlei
	Archiveringsnummers: 0021 337 / 0124 307 / 0122 307 / 0014 337 / 0083 307 (2 ex.)
<p>Info: onderdelen van velduitrusting en wapens.</p>	

 <p style="text-align: center;"><i>Fig. 75</i></p>	Koperrestanten (Fig. 75)
	Aantal fragmenten: 3
	Legering: rood koper
	Afmetingen: allerlei
	Archiveringsnummer:
<p>Info: Niet geïdentificeerde onderdelen.</p>	

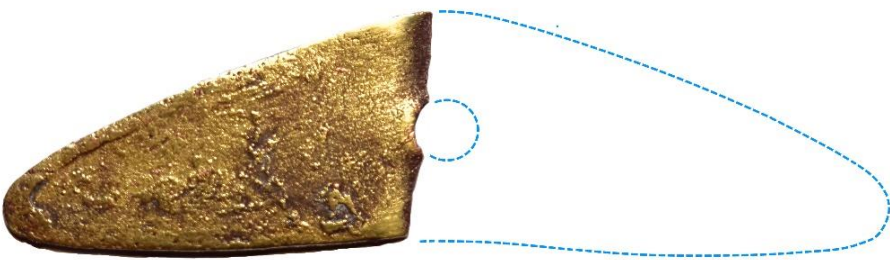
 <p style="text-align: center;"><i>Fig. 76</i></p>	Koperplaatje (Fig. 76)
	Aantal fragmenten: 1
	Legering: geel koper + zink
	Afmetingen: 38 mm op 20 mm dikte 1 mm
	Archiveringsnummer: 0139 307
<p>Info: Symmetrische helft van een plaatje met ronde uitsparing in het midden. Onderdeel kledij of uitrusting.</p>	

Fig. 77

Fig. 78

Embleem op riem (Fig. 77)

Aantal fragmenten: 1

Legering: geel koper + zink

Afmetingen: 30 mm op 33 mm boldikte 6 mm

Archiveringsnummer: 0147 307

Info: Zonder aanhechtingspunten op de voorzijde. Ook aan de achterzijde (Fig. 78) zijn nauwelijks sporen van aanhechting. Dit exemplaar was bevestigd op de uniformriem (Fig. 79 uittreksel Verslag Militaria) van de officieren van het 3de Regiment Jagers te Voet. Deze riem werd later ook gedragen door de verkenners, wielrenners en Belgische vrijwilligers.

Fig. 79

Persoonlijke bezittingen

Fig. 80

Kruis – vingerhoed - horlogebandje (Fig. 80)

Aantal fragmenten: 3

Legering: geel koper + zink

Afmetingen: allerlei

Archiveringsnummers: 0134 307 / 0084 307 / 0000 G

Info:

Fig. 81

Speld (Fig. 81)

Aantal fragmenten: 1

Legering: rood koper + zink met groen glazuur

Afmetingen: speld 13 mm lengte 17 mm

Archiveringsnummer: 0103 307

Info: Vaste versieringsspeld op kledij.

	Bord – beker – kruik (Fig. 82)
	Aantal fragmenten: 4
	Legering: zink + tin + aluminium
	Afmetingen: allerlei
	Archiveringsnummers: 0125 308 / 0066 309V / 0138 307 / 0047 309S
Info: Fragmenten uit mogelijke bekers, borden, kruik, etc....	

Fig. 82

	Jeton (Fig. 83)
	Aantal fragmenten: 1
	Legering: geel messing
	Afmetingen: 24 mm diameter dikte 2 mm
	Archiveringsnummer: 0007 309S
Info: Lettertype op de penning verwijst naar jetons van tavernes, eethuizen of restaurants van einde 19 ^e eeuw. Deze instellingen gaven luxe penningen met geldwaarde uit. Ze gebruikten deze als geschenk om klanten naar hun etablissement te lokken.	

Fig. 83

Muntstukken

	Muntstuk 1 cent (Fig. 84)
	Aantal fragmenten: 9
	Legering: rood koper
	Afmetingen: 16.5 mm diameter dikte 1 mm
	Archiveringsnummers: 0062 309V / 0036 337 / 0128 308 / 0150 337 / 0033 337 / 0105 307 / 0132 307 / 0133 307 / 0067 307
Info: Uitgave van 1 cent munten onder Leopold II en vanaf 1910 onder Albert I.	

Fig. 84

	Muntstuk 2 cent (Fig 85)
	Aantal fragmenten: 19
	Legering: rood koper
	Afmetingen: 21.5 mm dikte 1 mm
	Archiveringsnummers: 0039 309D / 0057 309V / 0043 309D / 0006 309V / 0164 337 / 0158 338 / 0035 337 / 0020 337 / 0152 337 / 0134 307 / 0077 307 / 0000 C / 0145 307 / 0142 307 / 0131 307 / 0041 309D / 0000 B / 0065 309V / 0028 337
Info: Uitgave van 2 cent munten onder Leopold II en vanaf 1910 onder Albert I.	

Fig. 85

	Muntstuk 5 cent (Fig. 86)
	Aantal fragmenten: 1
	Legering: 75 % geel koper 25% nikkel
	Afmetingen: 19 mm diameter dikte 1 mm
	Archiveringsnummer: 0097 307
	Info: uitgave van 5 cent munt onder Leopold II

Fig. 86

	Muntstukken (Fig. 87)
	Aantal fragmenten: 11
	Legering: allerlei
	Afmetingen: allerlei
	Archiveringsnummers: 0105 307 / 0061 309T / 0018 337 / 0063 309V / 0089 307 / 0048 308 / 0076 307 / 0039 309D / 0130 307
	Info: muntstukken na WO1, waaronder 10, 25 en 50 centimes, 1 frank, 10 frank, 20 frank, en twee 2 onbekende exemplaren.

Fig. 87

	Muntstuk (Fig 88)
	Aantal fragmenten: 1
	Legering: brons
	Afmetingen: 25 mm dikte 1 mm
	Archiveringsnummer: 0127 307
	Info: Frans muntstuk uitgegeven onder Napoleon III dd 1856

Fig. 88

Restant en merkwaardige vondsten

	Zegellood (Fig. 89)
	Aantal fragmenten: 4
	Legering: lood
	Afmetingen: 18 mm diameter
	Archiveringsnummers: 0095 307 / 0107 307 / 0137 307 / 0150 337
	Info: Dichtingsloodjes, voorzien van stempel, nummer en logo fabrikant, dichtgeknepen rond een koordje en bevestigd aan meel-, zaai- of chemicaliënzakken.

Fig. 89

Fig. 90

Musketkogel (Fig. 90)

Aantal fragmenten: 1

Legering: lood

Afmetingen: 17 mm diameter

Archiveringsnummer: 0107 307

Info: Munitie voor musketgeweer. Deze munitie kende een hoogtepunt van 1550 tot einde 18de eeuw.

Bij de opkomst van de moderne wapenindustrie na 1860 verdween het musketgeweer.

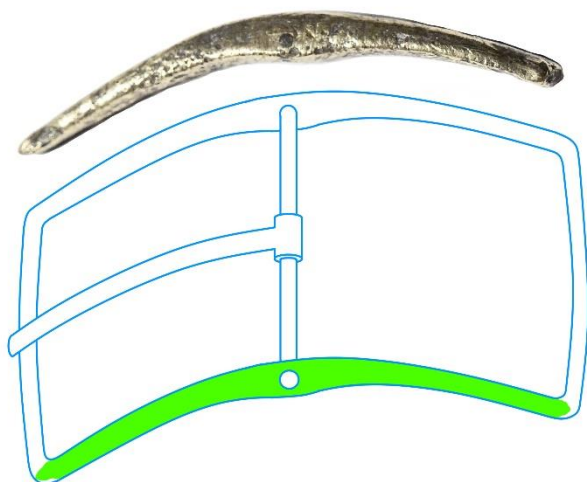

Fig. 91

Schoengesp (Fig. 91)

Aantal fragmenten: 1

Legering: brons

Afmetingen: 60 mm gebogen

Archiveringsnummer:

Info: Schoengesp uit de 17de of 18de eeuw.

Fragment van bronzen beugel, met ronde uitsparing voor de tussenstijl (deels afgeknakt maar nog aanwezig in de uitsparing) en de angel.

Fig. 92

Fig. 93

Blokgewicht 110 gr (Fig 92 en 93)

Aantal fragmenten: 1

Legering: lood

Afmetingen: 33 mm diameter
dikte 14 mm

Archiveringsnummer: 0121 307

Info: Blokgewicht uit de 18de eeuw, zonder stempel of markering. Deze gewichten werden gebruikt om kleine hoeveelheden kruiden, specerijen, zaden, boter enz... af te wegen per onderdeel van een pond. Mits enige erosie weegt het blok nog 110 gr, wat overeen komt met ¼ Merchtens pond van 0.467 kg. Deze gewichten werden uit de handel genomen na invoering van het metriekstelsel in 1820.

Algemeen

Bij het afbakenen van de vindplaatsen merken we twee grote en twee kleinere concentraties op. (Fig. 94 – de rode cirkels)

Hierin vinden we ook alle soorten van fragmenten terug: lood- en koperfragmenten, onderdelen van soldatenuitrusting, muntstukken, enz...

Op perceel 308 treffen we inderdaad een minimum van fragmenten aan, volledig te wijten aan de moeilijke weersomstandigheden, het bewerken van de ondergrond en de beschikbaarheid van het perceel.

Ook de landingsbaan (Fig. 94 – blauw gearceerd) van het vliegveld uit WO2 is gemakkelijk te bepalen, namelijk 50 meter ten noordoosten van het herinneringsmonument.

We bevestigen dat de landingsbaan werd afgegraven omdat we hier geen enkel fragment hebben gevonden.

Ook in de bovenhoek van perceel 307, waar de doden een eerste rustplaats vonden, is niets gedetecteerd.

We bevestigen eveneens de schriftelijke en mondelinge bronnen die vermelden dat het herinneringsmonument van 1920 werd opgericht pal in het midden van het slagveld.

En tenslotte mogen we best tevreden zijn met het aantal vondsten gezien de jarenlange “wilde” metaaldetecties op deze site.

Fig. 94

De vragen

Vraag 1: Waar lagen de Belgische soldaten? En kennen we hun eenheid?

Ze lagen letterlijk in de rode cirkels weergegeven op Fig. 94.

Een brede linie die zich probeerde te verplaatsen tijdens het bombardement en een kleine concentratie van soldaten op perceel 309V probeerde uit het gezichtsveld van het "koutergat" te blijven.

Misschien waren ze al kunnen ontsnappen uit hun eenheid tijdens het bombardement of waren ze als verkenners al afgezakt naar de Barbierstraat en moesten ze zich met spoed terugtrekken?

Volgens de geschiedkundige bronnen was het 3de bataljon van het 3JV (3de Regiment Jagers te Voet) vanuit Slozen naar Imdekouter afgezakt. Toen ze poogden de Barbierstraat over te steken om het kasteel Goethals te bereiken, kwamen ze onder Duits vuur te liggen en werden ze gedwongen dekking te zoeken op de kouter. Bovendien werden ze door hun eigen bataljon, dat Rossem verliet, onder vuur genomen.

De jasknoop (Fig. 66) en het maagdelijk embleem (Fig. 77) van een officier van het 3JV, ondersteunen het gevecht op de kouter.

Vraag 2: Waar sloegen de granaatscherven in?

Grotendeels op de kouter, rond de 25 m hoogtelijn. (Fig. 95 – de rode cirkels)

160 meter lager, op de 23 m hoogtelijn, treffen we een loodvrije zone aan en daarachter een kleinere concentratie van schrapnelfragmenten.

Het middelpunt van de loodconcentratie ligt wel degelijk rond het huidige herinneringsmonument. Houden we rekening met de jarenlange metaaldetectie en het verdwijnen van bewijsmateriaal dan mogen we de loodfragmenten in deze concentratiecirkels zeker en vast met minstens tien vermenigvuldigen.

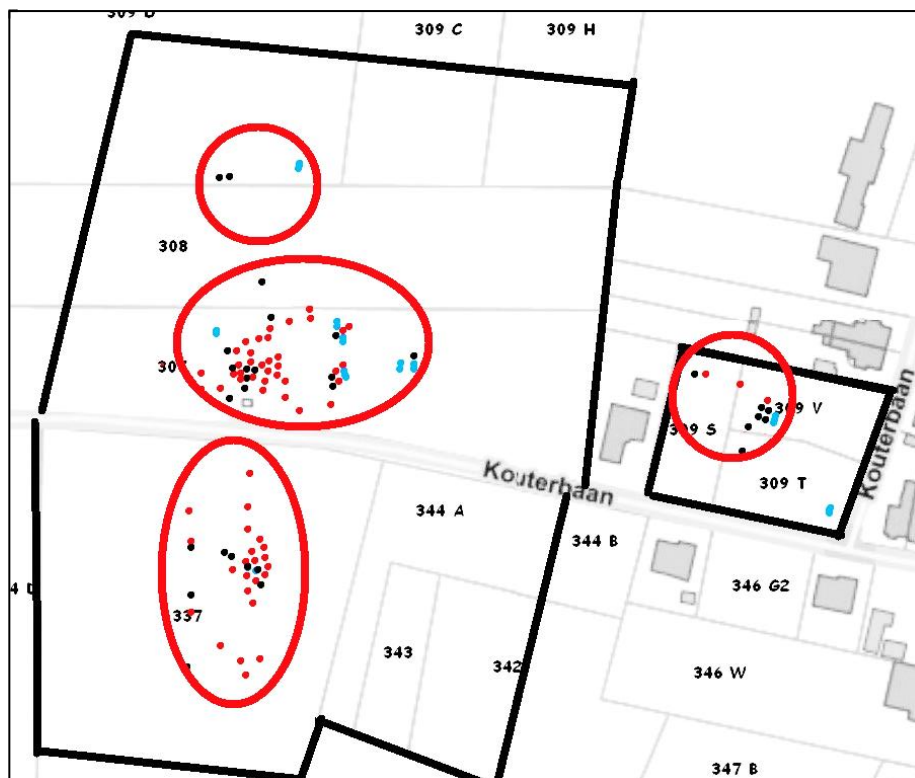

Fig. 95

Vraag 3: Heeft het 3JV geschoten?

Misschien een overbodige vraag want in de talrijke verslagen hebben de militairen, voor de aanvang van het bombardement, serieus weerwerk geboden en de Duitse troepen de straatovertocht belet.

Nochtans valt het aantal gevonden hulzen sterk tegen. Misschien hebben de vorige metaaldetectors wat teveel hun best gedaan; er zijn amper 20 relevante hulzen gevonden.

Fig. 96

Het bataljon JGT dat het vijandelijk vuur beantwoordde lag sterk gegroepeerd. (Fig. 96 rode cirkel)
De westelijke zijde van het bataljon beantwoordde minder het vijandelijk vuur.

Vraag 4: Vanwaar en waar naartoe hebben de Duitse infanteristen geschoten?

De rode kruisjes op fig. 96 geven de mausermunitie aan.

Het aantal gevonden kogels beperkt tot amper 5 stuks, maar de concentratie van de vindplaatsen bevestigen dat de Belgische soldaten aan de 25 m hoogtelijn lagen.

Inmiddels beschikken we over nieuwe informatie over de plaats vanwaar de Duitse troepenmacht het Belgische 3JV op de kouter onder vuur namen.

Een verhaal, weliswaar uit tweede hand, van Augusta Bogemans, inmiddels 92 jaar, dochter van Karel Lodewijk Bogemans, een oud-strijder die tijdens WO1, 4 jaar geïnterneerd lag in Zwolle...

Augusta's moeder (Maria Coleta de Groef) en overgrootmoeder (Anna Stallaert) woonden toen in de Barbierstraat (het huidig nummer 56), recht tegenover de kouterbaan. (Fig. 97 – de rode cirkel)

In 1914 was de oude woning van 1775 tot stal omgebouwd en woonden ze rechts daarvan in de nieuwbouw. (Fig. 98)

Grootvader Petrus was in 1900 overleden en grootmoeder Stallaert bleef met 5 kinderen verweesd achter. De jongste was op 16-jarige leeftijd in het klooster ingetreden en de rest van het gezin bestond uit jonge dertigers toen plots de Duitse troepenmacht Imde binnenviel.

Uit de verslagen van de onderzoekscommissie weten we dat op die bewuste 24 augustus 1914 rond 13u40 het huis door commandant Lahaise werd opgeëist, die er een observatiepost onder leiding van een patrouille uit het peloton Dardenne installeerde. De commandopost van Lahaise was in de huidige maalterij Saelens aan de ingang van Dreef 1 (Fig. 97 – de gele cirkel).

Deze observatiepost kreeg de opdracht om de bewegingen van de Duitse troepen in het kasteelpark van Senator Goethals gade te slaan.

Beneden de kouterbaan, op de percelen 309 S/T/V zijn er totaal geen fragmenten van kogels, hulzen of niet afgevuurde munitie gevonden.

Toch was er Belgische militaire aanwezigheid op dit perceel volgens de overzichtskaart van de soldatenuitrusting en het persoonlijk bezit.

Misschien lag hier een kleiner peloton of was dit perceel de verzamelweide waar, na afloop van het bombardement, de overlevenden van het 3JV door de Duitse troepen werd vastgehouden in afwachting van hun deportatie.

Deze post bood eveneens een mooi stijgend overzicht van de Imdekouter; aan de overzijde van de observatiepost en in “achter de hoven” stonden geen woningen (Fig. 98).

Fig. 97 (militaire kaart 1894)

Fig. 98

Rond 14u10 doken er plots Duitse troepen op in Dreef 1 aan de Barbierstraat.
Het peloton Dardenne slaagde erin 2 Duitse patrouilles te verdrijven.

Een kwartier later, rond 14u25 moest het peloton Dardenne zich terug trekken op de kouter en trachtte het aan te sluiten bij de andere eenheden.

Augusta Bogemans:

“Ons grootmoeder Anna [Anna Maria Stallaert] lag met ons moeder [Coleta de Groef], nonkel Sjalen [Karel de Groef] en de rest van mijn tantes in de grote bakoven, achteraan in den hof. Ze waren bang, niet van het lawaai van het bombardement in de verte [lees: Imdedorp] maar van de luidruchtige, korte bevelen van de Duitsers die uit het gangske [Fig. 97 – de blauwe lijn] kwamen, en aan- en afliepen. Ik vraag me af waarom ons ma in de bakoven lag in plaats van in de kelder van het huis.”

[nvdr: het huis was op dat ogenblik opgeëist, maar dat heeft ze nooit geweten]

Het “gangske” . (Fig. 97 – de groene lijn) is een oud traject die de Imdekouter verbond met de watermolen van het kasteel. In 1914 was deze passage voor de Logenbeek al omgebogen naar Dreef 1.

Het struikgewas rond de Logenbeek was een ideale en goed beschutte plaats voor de Duitsers om de Belgen op de kouter onder vuur te nemen. (Fig. 99)

De concentratie van de gevonden munitie op Imdekouter (Fig. 96) bevond zich in de vuurlijn die vertrok vanuit de Logenbeek.

De Duitse troepen lagen niet in de nabijheid van de huizen, er zijn geen berichten over kogelinslagen.

Het verhaal “...dat de kogels van de Duitsers tot aan de Belgische artillerie in Rossem vlogen...” klopt perfect. De Belgische troepenmacht lag op de 25 m hoogtelijn.

Daarna blijft het niveau van het terrein vlak.

De soldaten achter de 25 m hoogtelijn bleven uit het zicht van de Duitsers aan de Logenbeek, de kogels die voor hen bestemd waren, vlogen over hun hoofden tot aan de batterijen in Rossem.

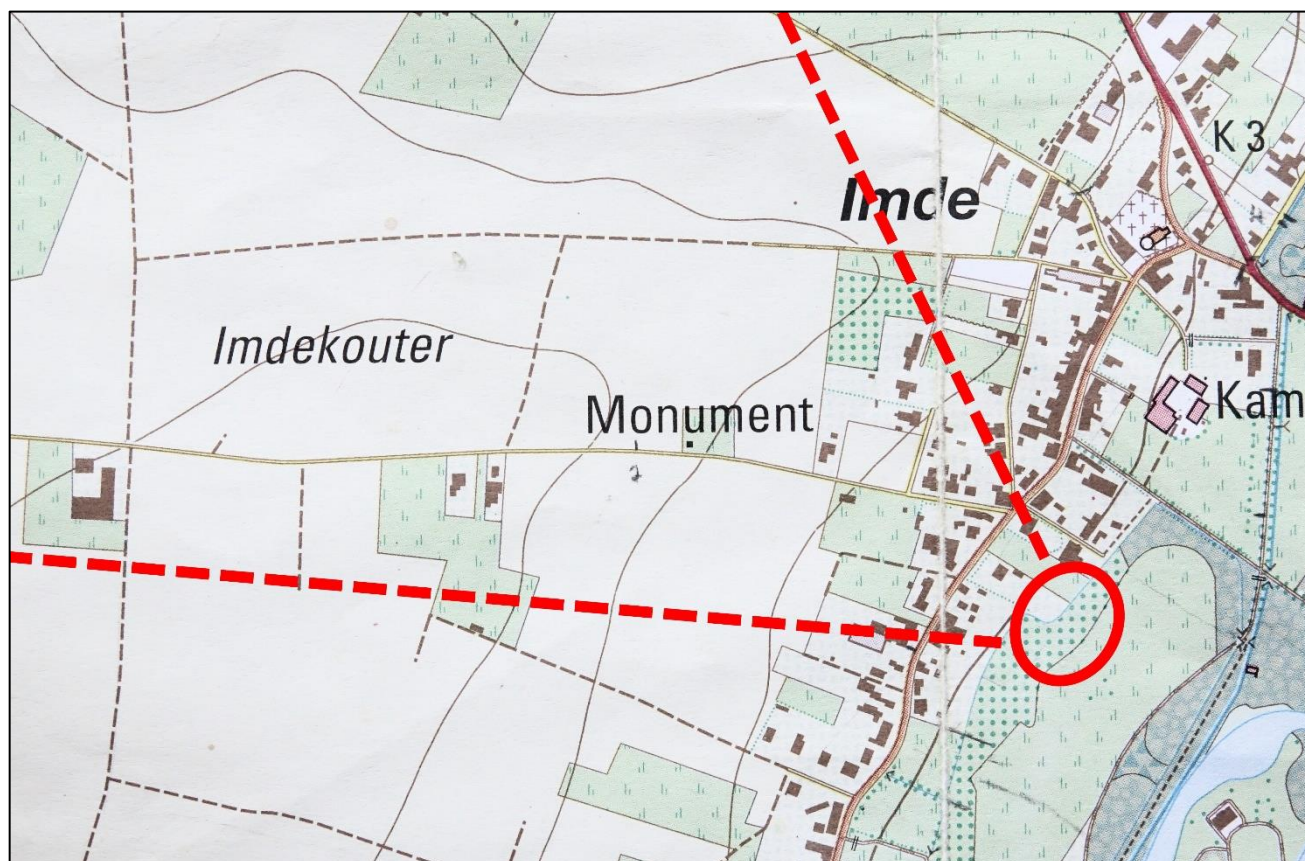

Fig. 99 uittreksel NGI

Vraag 5: Waar stond Belgische veldartillerie opgesteld? En wat waren hun doelen?

Verwarring alom.

Na de desastreuze veldslag in Imde werden er verslagen opgemaakt.

De eerste verslagen zijn van de dag zelf of de dag nadien, gevolgd door een onderzoekscommissie op 28.08.1914.

Er was duidelijk een tweede onderzoekscommissie (1922) nodig om de niet altijd eensluidende informatie te bevestigen of te ontkennen.

Alsof het geheel nog niet klopte, verschenen er plots allerlei plannen, kaarten en artikels in een militair tijdschrift (d.d. 03.09.1926).

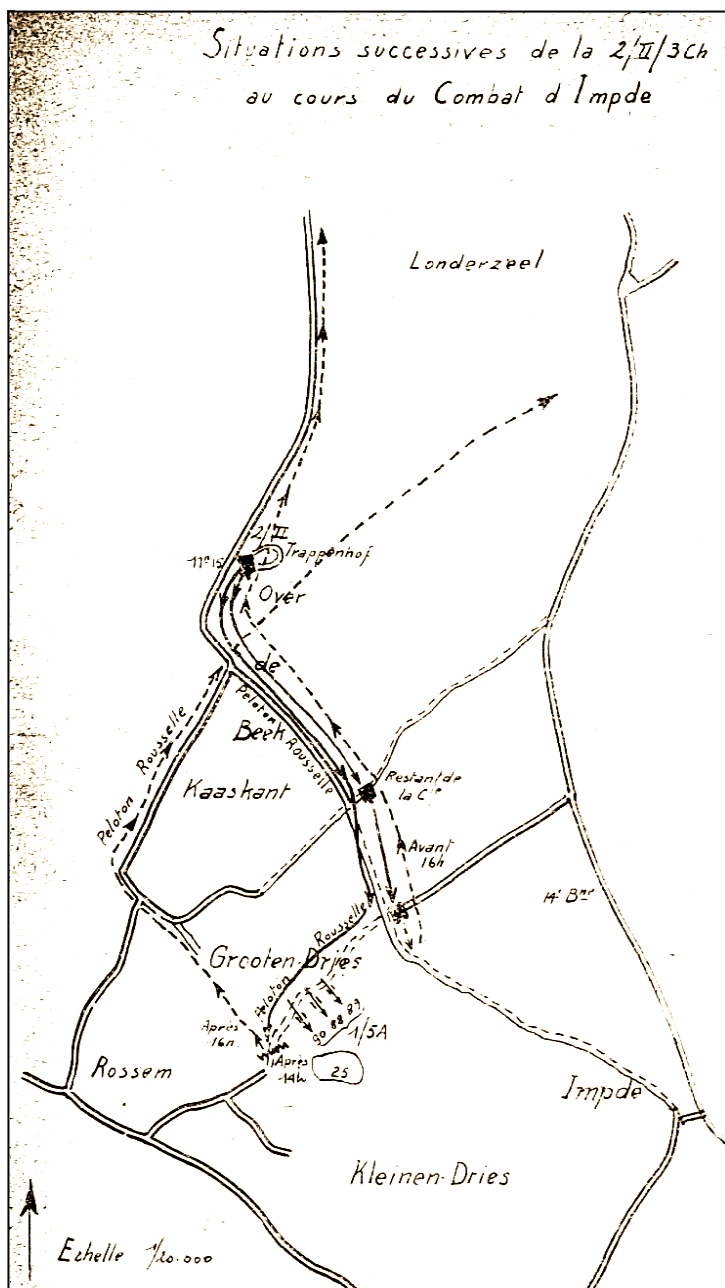

Fig.100

Een eerste kaart (Fig. 100 – een uittreksel van de onderzoekscommissie) zit bij het verslag van Kapitein Borlee en onderluitenant Rousselle, de bevelhebbers over de 2^e/II van het 3JV (dus de ondersteuning van de batterijen).

Op deze kaart worden de bewegingen van de artillerie weergegeven, zonder uitgebreide tijdsaanduiding.

We zien drie veldbatterijen, de nrs. 89, 88 en 90 die opgesteld staan langs de zuidoostzijde van de veldwegen die het dorp van Rossem met het gehucht Slozen verbinden.

Elke batterij bestaat uit 4 Krupp-kanonnen 75 mm Tir Rapide.

Om de 25 m hoogtelijn aan te duiden heeft men gebruik gemaakt van een militaire kaart.

In dit verslag zit ook een passage over de vijandige kogels die tot batterij nr 90 vlogen, zelfs waarneembaar door de verderop gelegen batterij nr 89: "Il est certain que les balles qui atteignent le peloton partent des lisières N.O. du village et qu'elles sont adressées aux batteries dont l'adversaire aperçoit les lieux et même certaines pièces de la 89e batterie "

Een luitenant geeft aan dat de schutters zich bevinden in het bos aan de ingang van de beemden, 800 meter van de klokkentoren van Imde.

Een andere luitenant vermeldt dat de schutters in het bos aan de Meuzegembeek lagen: "...que le bois a l'est du Meusegem, le long du Meuseghembeek est occupé par l'adversaire d'autant plus que la 90e Batterie qui se trouve à sa gauche a reçu comme objectif à battre..."

Dan volgt het verslag van Kapitein Commandant Lahaise en zijn twee pelotonschefs Onderluitenant Ghesquiere en waarnemend Sergeant Dardenne.

Eerst wordt er melding gemaakt dat de eenheid Artillerie 1/5 om 14u30 het vuur geopend heeft.

In dezelfde nota, item nr. 5, volgt het bericht dat het bombardement op Imdedorp pas plaats heeft NA enkele pogingen om de westkant van het kasteel Goethals te beschieten.

Batterij 89: vanaf 14u30, eerst de westkant van het kasteel van Imde, een beetje later de huizen en de haag, ten westen van de kerk: "...à obus brisants sur les maisons situées à l'ouest du clocher d'Impde et la haie à l'ouest de ces maisons...". Om 15u15 komen vijandelijke troepen naar de artillerie eenheid.

Batterij 88: vanaf 14u30 tot 16u00, de westelijke randen aan de rechterkant van het kasteel. Dan volgt een zeer vreemde uitleg over hun projectiel dat naast de eenheid van Sweerts valt omdat het 89ste hun doel moest verleggen.

Logische vaststelling dat beide batterijen op dezelfde hoogte stonden en met dezelfde timerinstelling een gezamenlijk doel beschoten: "...ce tir se fait en dehors de la direction du groupement Sweerts, mais il est possible que la batterie ait élargi son front d'action vers le Nord quand la 89e dut changer d'objectif..."

Batterij 90: vanaf 14u30 tot 15u15 stonden de kanonnen op de onzichtbare vijandelijke loopgraven in het bos aan de Meuzegemsebeek gericht. Het bevel van de Commandant om deze stellingen daadwerkelijk te beschieten werd niet uitgevoerd. Vanaf 15u15 werd er één schot gelost "tir momentané", voorbij de heuvel of 25 m hoogtelijn, naar het kasteel 1.800 meter verderop. Men stopte om de juiste afstand te zoeken en nadien volgden beschietingen die buiten de eenheid Sweerts vielen.

Besluit van de commissie: " Gezien de vorm van het terrein was het voor de batterijcommandanten, zelfs voor hun observatoria, onmogelijk de infanterie van de eenheid Sweerts te zien."

Gevolgd door 3 afbeeldingen (Fig. 101 – eveneens een uittreksel van de onderzoekscommissie) waaruit blijkt dat het voor de artillerie onmogelijk was om de eenheid Sweerts te zien die zich ophield aan de weg naar Meuzegem op 300 meter van de kerktoeren.

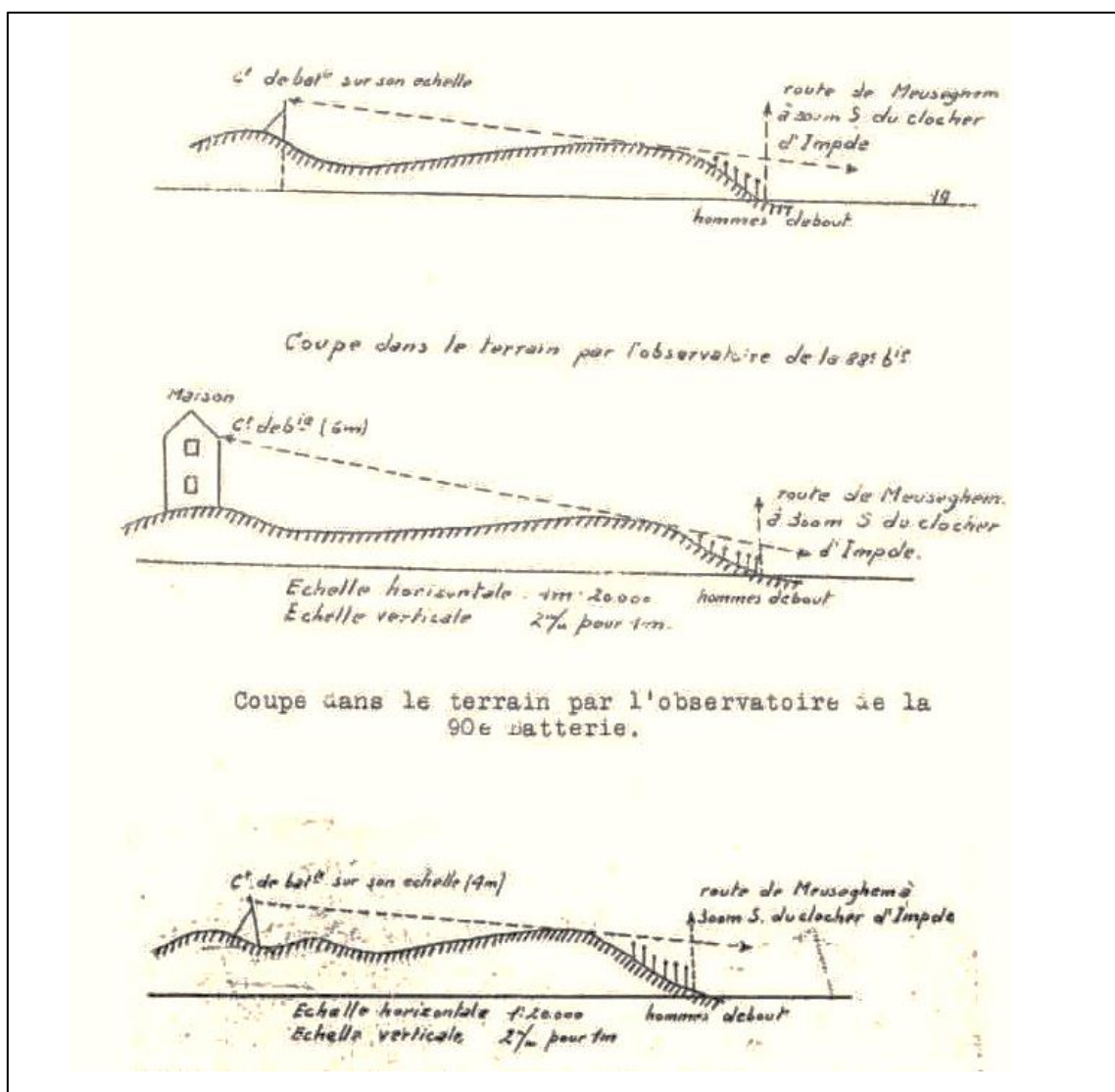

Fig. 101

Dan volgt het algemeen verslag over de handelingen van de 5de Leger Divisie waarin de slag in Imde netjes wordt overgedaan en er nieuwe info wordt aan toegevoegd.

De batterijen waren positioneel opgesteld om de terugtocht te dekken.

Batterij nr. 89 beschikte niet over het materiaal om de Duitsers in het dorp van Imde te verjagen: "...la 89e batterie n'avais pas le défilement du matériel pour les allemands qui occupaient le village. Ceux-ci en voyaient les pièces, aussi fut-elle en butte à leurs feux, mais sans dommage, heureusement..."

Over het bombardement op Imdekouter wordt niets vermeld, alle aandacht gaat naar de details van de terugtocht van de drie batterijen.

Het volgende verslag, een synthese op de handelingen van het 3de bataljon 3JV.

Hier wordt echt geen nieuwe info aangebracht maar het verslag sluit af met een paar plannetjes.

Eén daarvan (Fig. 102 - uittreksel onderzoekscommissie) is echt belangrijk want het geeft duidelijk de posities weer van alle Belgische militairen op de Imdekouter.

We merken hierbij op dat de 2e en 3e compagnie nog mogelijkheden had om te vluchten.

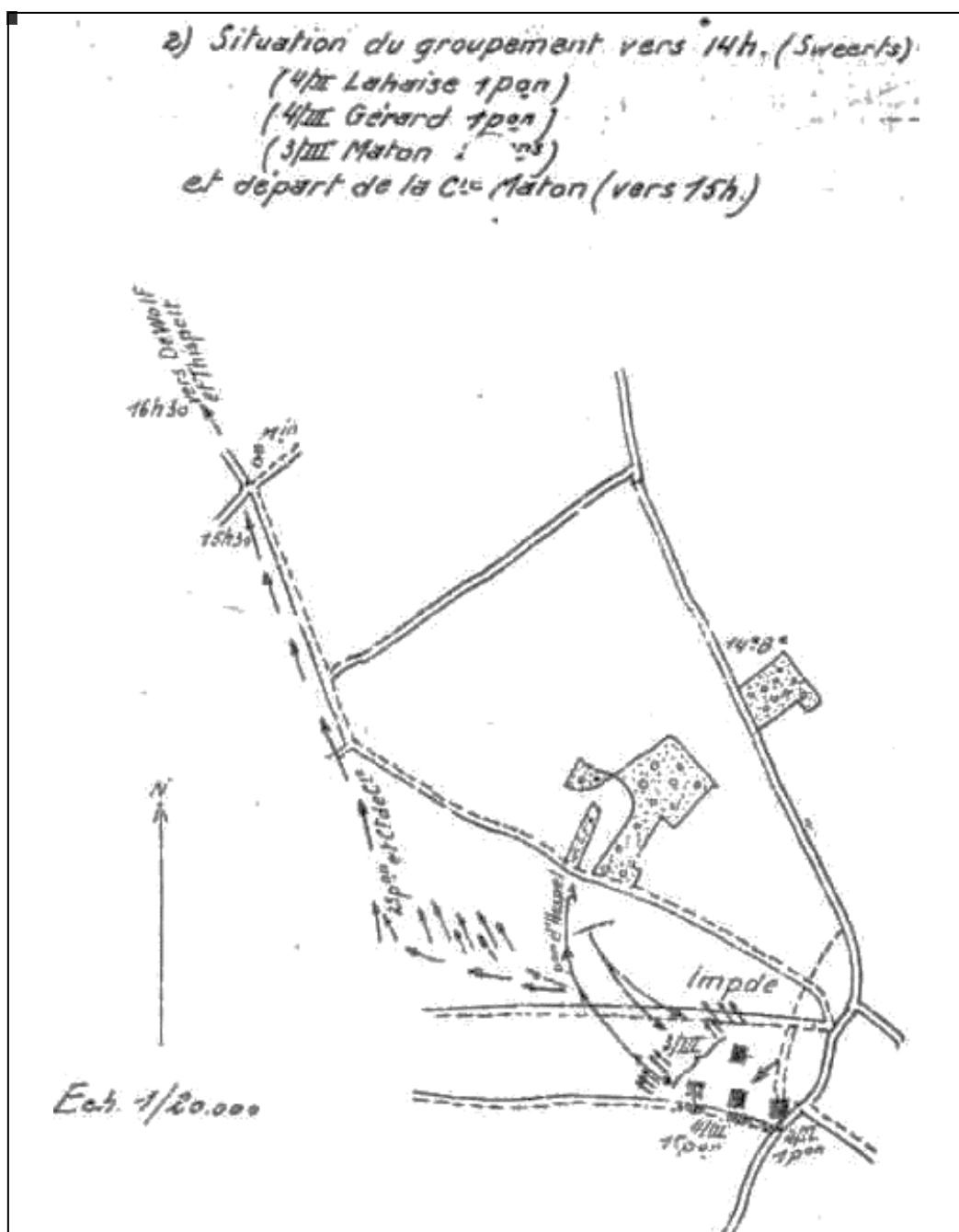

Fig. 102

Tot zover de samenvatting van de verslagen van de onderzoekscommissie.

Vreemd genoeg wordt er in dit dossier geen woord gerept over timerinstellingen van obussen.

Wij vinden geen namen van oversten van de artillerie (behalve Majoor Tack en 1ste Luitenant Tiberghien van de batterij 89), geen namen van waarnemers, geen directe getuigen, geen vragen over de handelswijzen, geen vragen over correct gebruik van de Krupp-kanonnen, munitie, timers, niets,...

De grote afwezigheid in heel deze zaak is het munitierapport van de batterijen. Het is een militaire gewoonte om na de opdracht verslag uit te brengen. In dit verslag worden de gekwetste en gesneuvelde personen en paarden vermeld; het aantal verloren wapens en de gebruikte munitie opgetekend.

Het lijkt erop dat deze verslagen kleine (gemanipuleerde) samenvattingen zijn uit een nog veel omvangrijker en complexer dossier welk maar één doel heeft, dat het namelijk nooit gelezen zou worden.

Er zijn inmiddels 104 jaar verlopen en toch blijven vele vragen nog onbeantwoord, laat staan dat ze ooit gesteld werden. We hebben informatie afkomstig uit een instelling die zelf beslist welke documenten we ter inzage krijgen.

Nadien duiken er plots plannen (Fig. 103 en 104) en militaire kaarten op (Fig 105 en 106):

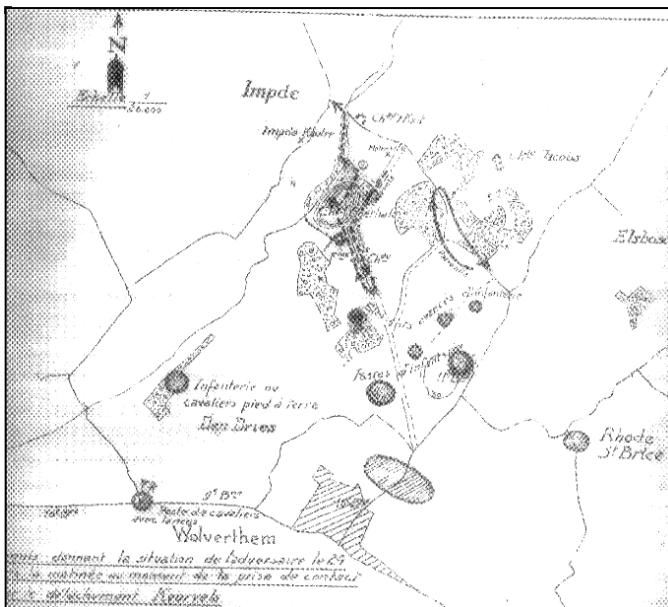

Fig. 103

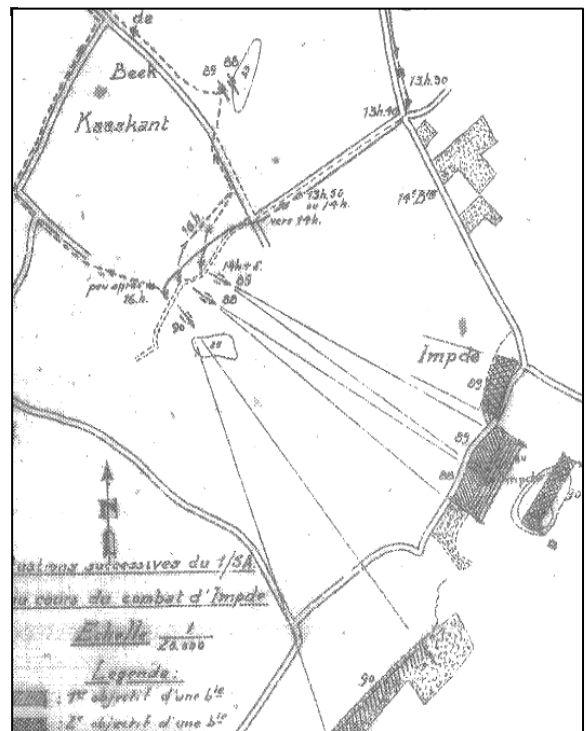

Fig. 104

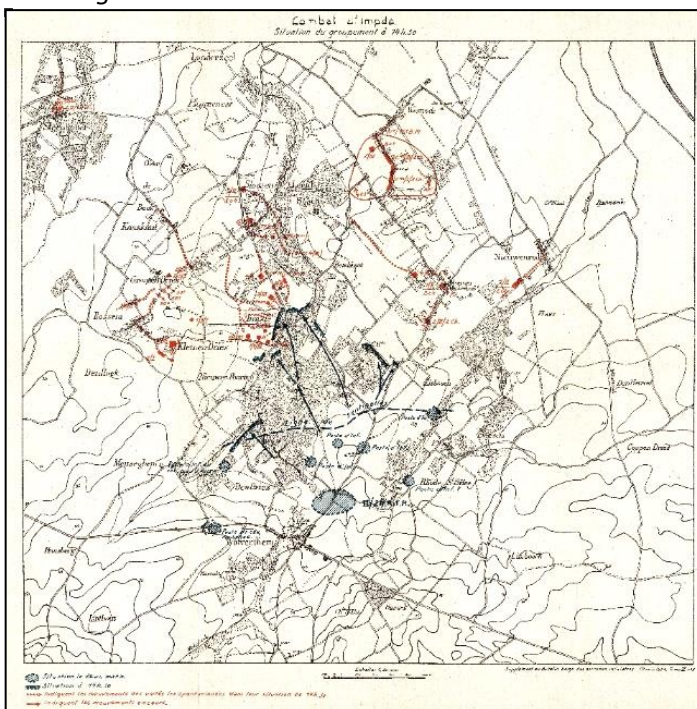

Fig. 105

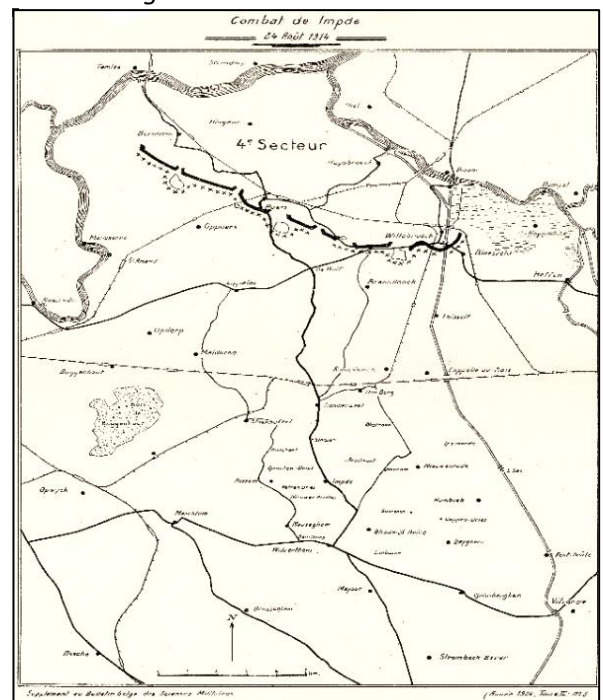

Fig. 106

We geven een exacte, getrouwe en logische weergave van de posities van de artillerie eenheden in Rossem. In het kadaster van de gemeente Wolvortem zochten we naar mogelijke plannen uit 1914.

De enige kaart die in aanmerking komt is een gemeentelijk voorstel om het dorp Rossem te verbinden met het gehucht Slozen. Deze kleine kaart (Fig. 107) dateert van 1910 maar de nieuwe straat werd pas veel later aangelegd, na een reeks moeizame onteigeningen, nieuwe notariële akten en goedkeuringen van de overheden. De zwarte onderbroken lijn op Fig. 107 is een van de oude veldwegen langs waar de artillerie opgesteld stond.

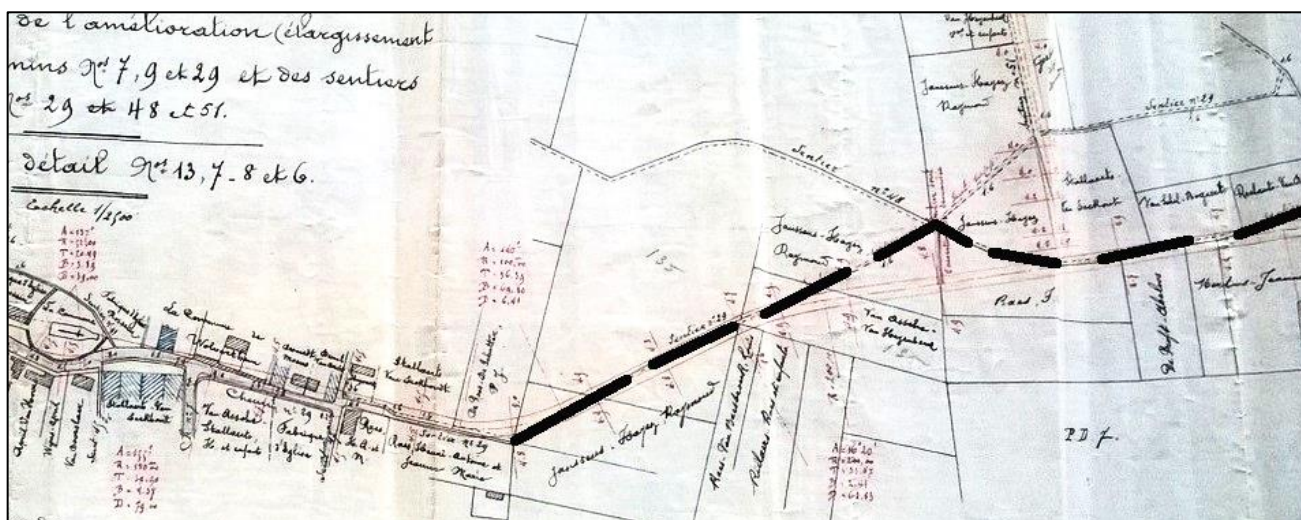

Fig. 107 (uittreksel kadaster gemeente Wolvortem)

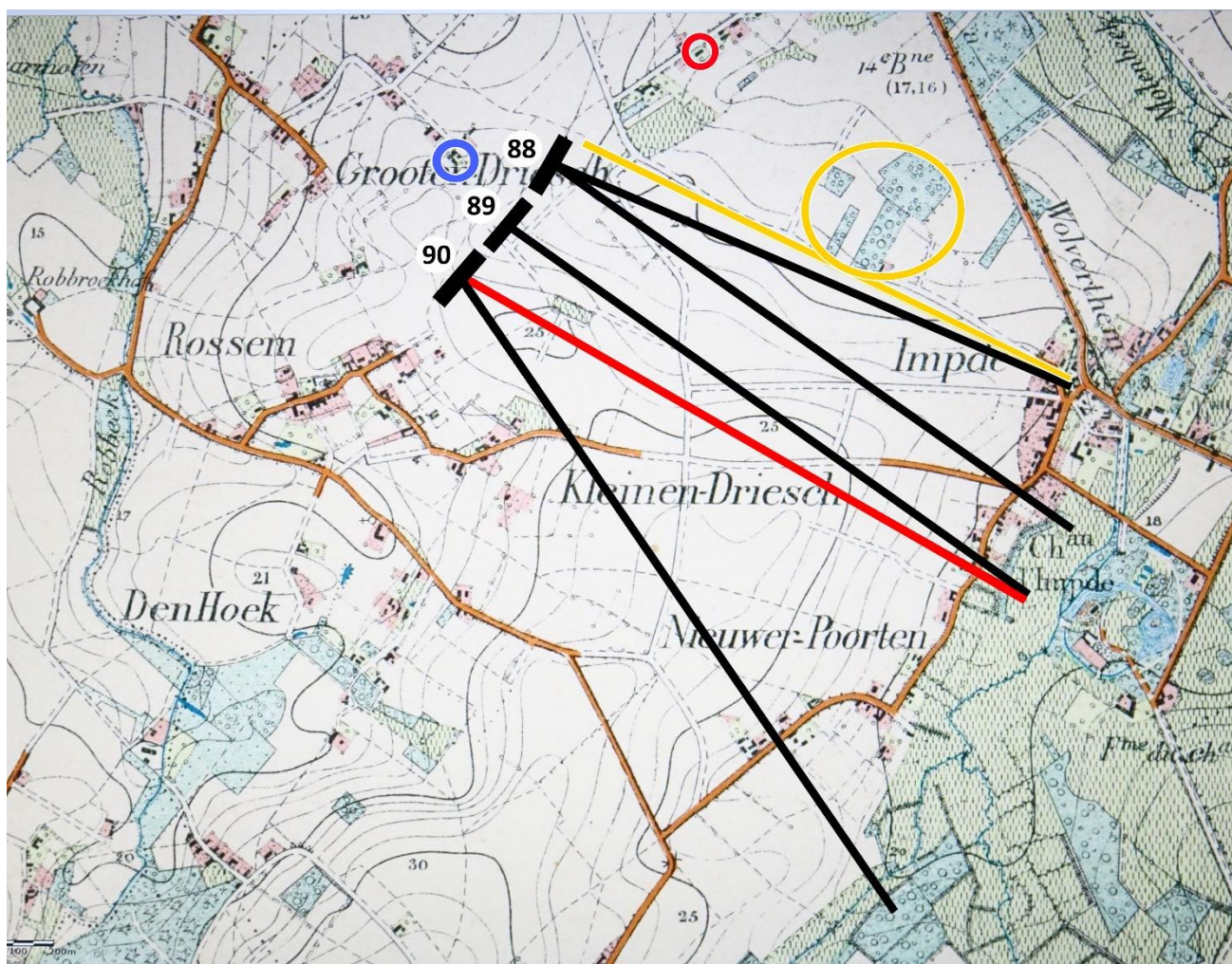

Fig. 108 (militaire kaart 1894)

Verhalen uit de tweede hand bevestigen dat de kanonnen “...tot aan de boerderij van “Van Assche” stonden...”. Deze hoeve (Fig. 108 - rode cirkel) vinden we terug op de lijsten van eigenaars bij de Popp-kaarten. Het is best mogelijk dat een deel van de artillerie daar even halt hield en er een voorlopige positie in nam, maar het zicht op de kouter is te beperkt; het Imdebos (Fig. 108 - gele cirkel) belet een goed overzicht. Voor een ideale kijk op het dorp Imde neemt men best stelling achter de gele lijn aangegeven op Fig. 108.

Rekening houdend met de geluidstrillingen die zo'n veldkanon produceert, situeren we de artilleriestukken op minstens 100 meter van de bestaande woningen.

Batterij 90 had twee schietdoelen, namelijk het bos aan de Meuzegembeek (huidige Veilinglaan) en de zuidzijde van het park van Imde (rode lijn op Fig. 108)

De waarnemer van Batterij 88 gebruikte naar alle waarschijnlijkheid het dak van het huis (Fig. 108 - blauwe cirkel) van Grotendries 12.

Vraag 6: Konden de waarnemers van de artillerie hun doelwitten zien ?

Alle militaire verslagen geven aan dat het onmogelijk was om de westkant van het kasteelpark te zien. En deze beweringen kloppen.

Op geen enkel punt tussen Rossem en Slozen kan je deze locatie waarnemen.

Inmiddels zijn er ontelbare pogingen gedaan om via betere en hedendaagse apparatuur de afbeeldingen op Fig. 101 te verifiëren... Helaas soms met foutieve gegevens.

We moeten minstens tot begin jaren 1960 wachten op een betere technologie in de geometrie want de hoogtelijnen op de oude kaarten kloppen langs geen kanten.

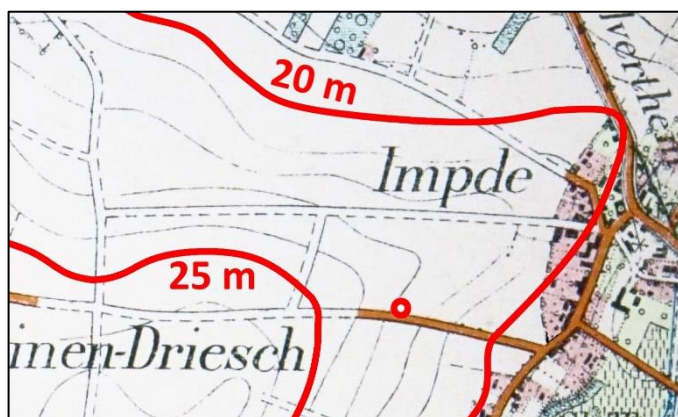

Fig. 109 (militaire kaart 1894)

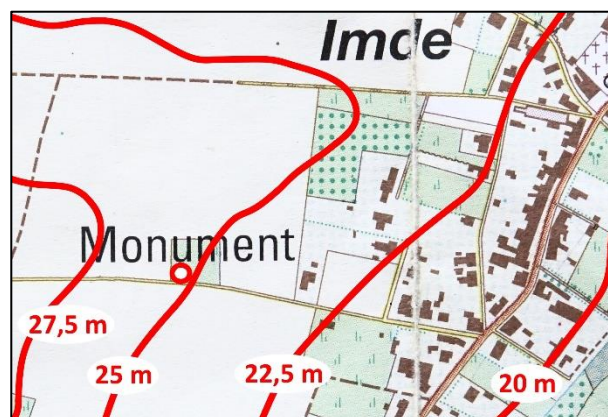

Fig. 110 (NGI)

De 20 m hoogtelijn op de oude kaarten (Fig. 109) ligt 100 meter ten westen van de Barbierstraat en op de hedendaagse kaarten (Fig. 110), 100 meter ten oosten van de Barbierstraat. Dit geeft een lengteverschil van 200 meter en een foute hoogte tot 3 meter op Imdekouter.

Ook de betrouwbaarheid van de Googlemaps krijgt een flinke deuk als ik merk dat de meeste toestellen met een Android-besturingssysteem in de maps nog oude hoogtelijnen gebruiken. Jammer voor het werk van sommige onderzoekers die deze hulpmiddelen als correct beschouwen.

Besluit: enkel het doelwit “Imde Dorp” kon worden gezien. De Logenbeek en de kanten van het park van het kasteel Goethals kon niet worden waargenomen, evenmin het bos aan de Meuzegemse beek. De uitstulping van de 25 m hoogtelijn net voor Batterij 90 (Fig. 111 uittreksel militaire kaart 1894) is niet meer zichtbaar op de kaart van de NGI. Als we dit feit ter plaatse gaan verifiëren blijkt dat deze kleine landverheffing nooit bestaan heeft, enkel op de oude landkaarten. Deze markeringen worden enkel gebruikt als herkenningspunten in de militaire verslaggevingen.

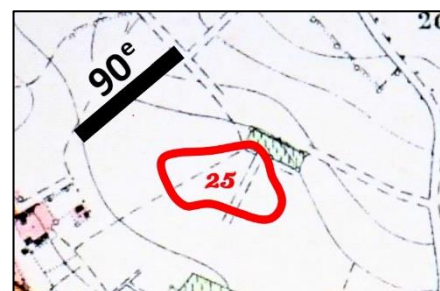

Fig. 111

Vraag 7: Konden waarnemers van de artillerie zien waar de shrapnels van hun obussen insloegen?

Deze vraag werd niet eens gesteld.

Volgens de meeste verslagen konden de waarnemers dit niet zien. Bovendien besloot de onderzoekscommissie in bijgevoegde nota's dat "...ze **naast de eenheid van Sweerts** schoten....".

De onderzoekscommissie zegt niet waar de batterijen wel geschoten hebben, maar ze wist perfect waar de eenheid Sweerts lag, namelijk op de kouter en niet aan de Barbierstraat.

Achteraf duiken verhalen op dat de rookontwikkeling van de obussen het zicht belette. Nochtans was dit voor het Duitse peloton, dat 400 meter verder lag, geen probleem om de rechtstaande Belgen neer te maaien.

We zijn zo vrij even de plaats in te nemen van de Belgische waarnemers van de batterijen.

De waarnemingsladder hebben we niet echt nodig en de verrekijker hebben we vervangen door het professioneel materiaal van fotograaf De Winter.

We hertekenen alles op de fotogrammetrische kaart van het NGI d.d. 1995. (Fig. 112 en 113)

We geven afstand en hoogtelijnen weer van de onbereikbare doelwitten en de werkelijke shrapnelinslag en de te overbruggen hoogten.

Vuurlijn	Batterij	Hoogtelijn	Afstand doelwit	Hoogtelijn	Afstand inslag	Hoogtelijn	overbrugging
1	89	22.5 m	1.350 m	+/- 21 m	1.350 m	+/- 21 m	geen
2	89	22.5 m	1.500 m	+/- 20 m	1.100 m	25 m	geen
3	88	+/- 24 m	1.520 m	+/- 20 m	1.130 m	25 m	2.5 m
4	90	25 m	1.550 m	+/- 20 m	1.160 m	25 m	2.5 m
5	90	25 m	1.830 m	+/- 23 m	geen	+/- 23 m	2.5 m

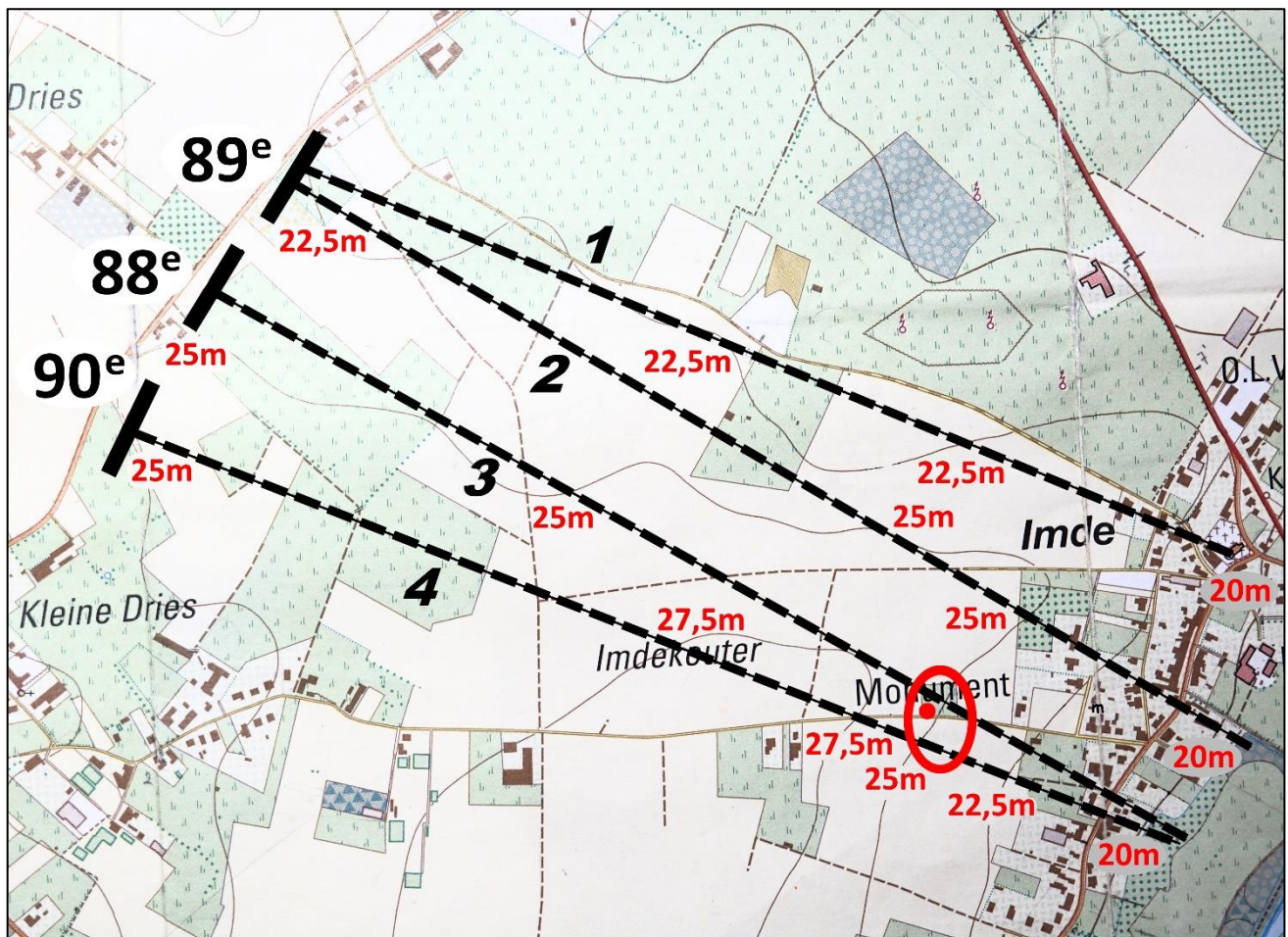

Fig. 112

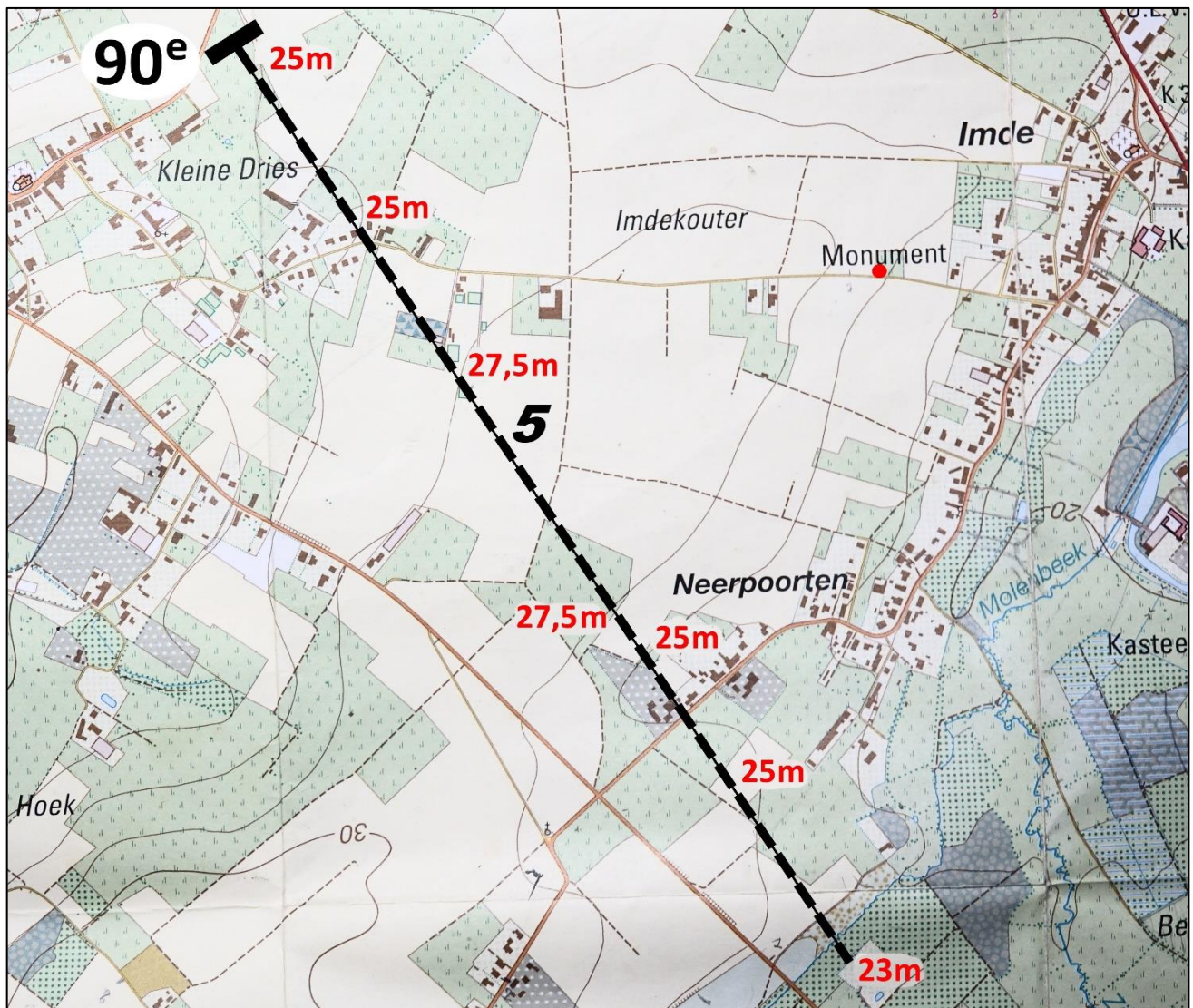

Fig. 113

Door het oog van de waarnemers van batterij 89,
op ooghoogte van 160 cm boven het maaiveld

Algemeen zicht
op Imde

Zicht op Imde

Algemeen zicht op Imdekouter

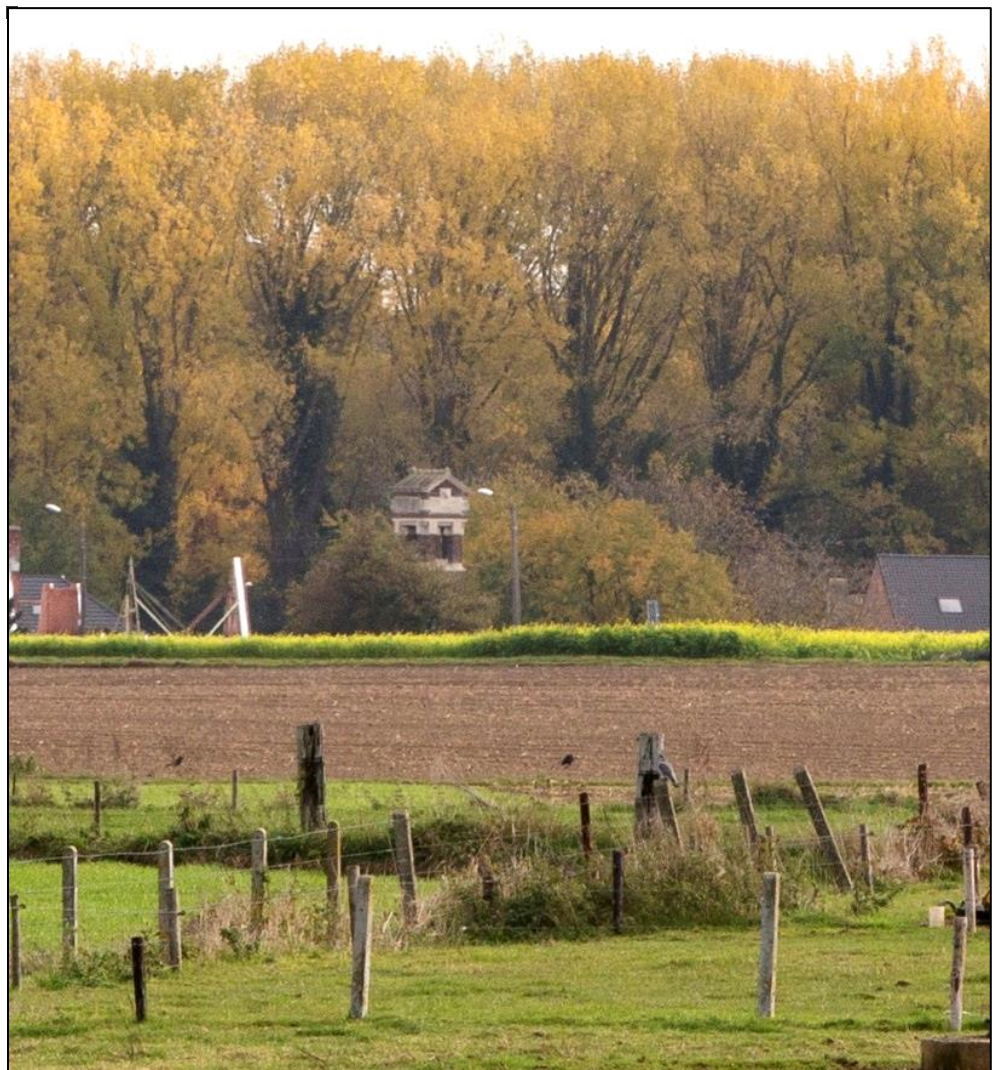
Zicht op het slagveld

Door het oog van de waarnemers van batterij 88,
op ooghoogte van 160 cm + straathoogte 60 cm = 220 boven het maaiveld

Algemeen zicht
op Imdekouter

Zicht op het slagveld

Door het oog van de waarnemers van batterij 90,
op ooghoogte van 160 cm + straathoogte 60 cm = 220 boven het maaiveld

Algemeen
zicht op
Imdekouter

Zicht op
het
slagveld

Vraag 8: *Hebben de waarnemers de Belgische troepen op het slagveld kunnen zien?*

Volgens de onderzoekscommissie konden de waarnemers geen troepenbeweging op het slagveld opmerken.

Besluit

We merken bij de foto's op dat de huidige vegetatie soms een grote belemmering vormt voor het zicht op de Imdekouter, vooral wat Batterij 90 betreft.

Deze belemmeringen konden in 1914 eveneens een obstakel vormen voor waarnemingen met het blote oog, maar niet met een waarnemingsladder.

Onze vastgestelde concentratie van loodfragmenten komt perfect overeen met wat we noemen: " *het slagveld op de Imdekouter* "

De waarnemers konden perfect het slagveld zien.

Batterij 89:

De waarnemer kon perfect het dorp van Imde (doelwit 1) zien en ook het slagveld.

De tweede opdracht was de noordzijde van het kasteelpark beschieten. Indien de timers verkeerd (*lees: tekort*) waren ingesteld, waar kwamen de obussen dan wel terecht? Want in de vuurlijn van batterij 89 naar zijn geen loodfragmenten gevonden.

De batterij heeft naar alle waarschijnlijkheid zijn doelwit verlegd naar de west/zuidkant van het kasteelpark.

Batterij 88:

De waarnemer had een beperkt zicht op het slagveld, maar met de hulp van zijn ladder was dit euvel makkelijk op te lossen.

Het doelwit was de west/zuidkant van het kasteelpark onder vuur te nemen maar de inslag van de obussen gebeurde zo'n 390 meter eerder.

Batterij 90:

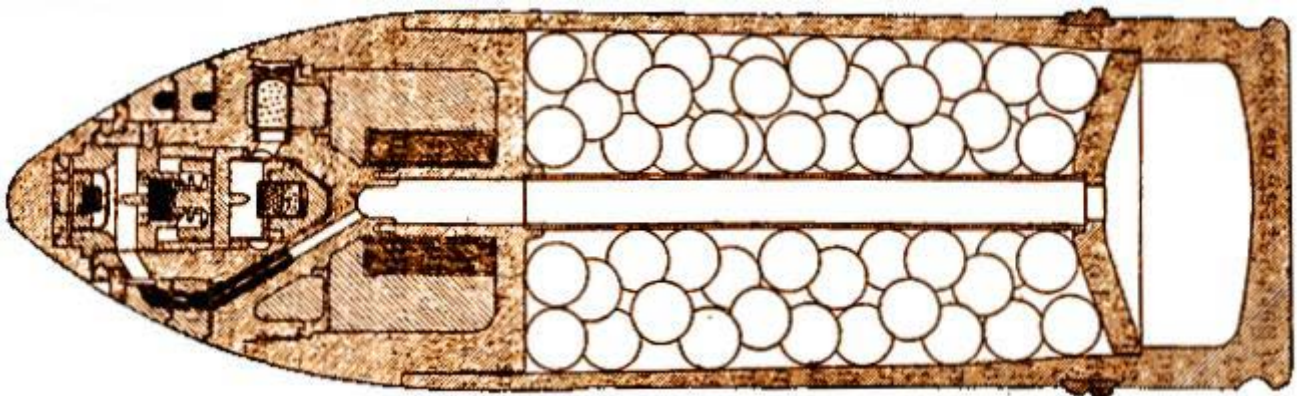
In de vuurlijn naar het doelwit, ligt net voor het slagveld de 27.5 m hoogtelijn, die het zicht op het slagveld volledig wegneemt.

Voor de waarnemer is het moeilijk, zo niet onmogelijk, om het slagveld te zien, zelfs met de waarnemingsladder.

Dit euvel wordt ook aangegeven in de onderzoekscommissie die vaststelt dat de batterij heel waarschijnlijk de instellingen van batterij 89 heeft opgevolgd. Deze bewering klopt perfect.

De inslag gebeurt eveneens zo'n 400 meter vroeger op de zuidkant van het slagveld.

Op deze plaats is de loodconcentratie het minst doordat 90ste batterij maar beperkte tijd actief was.

ALGEMEEN BESLUIT

We mogen best tevreden zijn dat we nog een kleine 300 fragmenten gedetecteerd hebben.

De grote hoofdlijnen in de geschiedkundige bronnen, vooral het meesterwerk van Hallems - De Bondt, kunnen we met grote zekerheid bevestigen.

We stellen vast dat het voornamelijk verhalen zijn die pas na het WO1-conflict opduiken en die contradicties vormen met de eerder vastgestelde feiten.

Verhalen uit woede en onmacht, verhalen uit tweede hand, verhalen uit onvrede voor het ontberen van openheid vanuit de militaire overheid.

Men heeft tenslotte tot 2018 moeten wachten eer men de jongste militaire processtukken vrijgaf.

Achteraf blijken deze vrijgegeven documenten geen processtukken te zijn maar een doordachte keuze van onvolledige samenvattingen.

Ondanks de jaarlijkse herdenkingen met respectvolle plechtigheden blijven de verre nabestaanden van de gesneuvelden in het ongewisse over de werkelijke gebeurtenissen.

We menen dat we met ons onderzoek bijgedragen hebben tot een logische reconstructie van de feiten.

Mijn vlugge en gemeente dank gaat uit naar:

- Erfgoedkring Berla en hun archief voor de algemene ondersteuning;
- Marc Gillisjans en Eric Van Baelen, mijn tekstcorrectors;
- Paul de Winter, mijn fotograaf;
- Kurt Joos voor de geduldige uitleg bij de opleiding metaaldetectie;
- Het opus van Hallems-De Bondt en de prachtige aanvullingen van Geert Tamsyn.

Een degelijke werking van onze VZW garanderen, het kost allemaal handenvol geld.
En het lidgeld alleen dekt deze kosten natuurlijk niet.
Daarom zijn we onze sponsors, die ons financieel en logistiek willen steunen, zeer erkentelijk.

**Interesse om ons gezamenlijk erfgoed ook een hart onder de riem te steken?
Of gewoon te tonen dat je de doelstelling van onze kring een warm hart toedraagt?
Neem dan gerust contact op met ons via erfgoedberla@live.com**

Als sponsor word je een heel jaar lang op onze website, in al onze publicaties en in al onze nieuwsbrieven en flyers vermeld. En die hebben momenteel een oplage hebben van meer dan 1300 emailadressen.

Bijkomend worden er tot 300 papieren exemplaren van dit alles bij vrije beroepen, rusthuizen, culturele centra, in het gemeentehuis en bibliotheek enz. verspreid.

Vanaf een sponsoring van € 100 is de sponsor vrij om een banner of een reclamebord op een van onze jaarlijkse evenementen te zetten. We vragen wel dat de sponsor dan zelf instaat voor de aanlevering en de plaatsing. En ter info: tijdens het jongste evenement - de opendeurdag van het "oud-gemeentehuis van Wolvertem" - waren er maar **liefst 600 bezoekers!**

Als kers op de taart wordt bij sponsoring de opmaak gratis door onze graficus gedaan, eventueel wordt er ook een rechtstreekse doorklikmogelijkheid of QR naar jouw eigen website voorzien.

We leveren natuurlijk een betalingsattest af dat je voor inbreng in de algemene onkosten van jouw bedrijf kan gebruiken.

Jan, Dirk, Hedwig
Het Berla-sponsorteam.

**SPONSORS
GEZOCHT**

Bezoek onze Facebook pagina,
je vindt ze op <https://www.facebook.com/erfgoedberla>

facebook

DAKWERKEN LANIN W.

Begonialaan 10
1853 Strombeek-Bever

email: willem.lanin@skynet.be
Tel./Fax: 02 267 83 06

M timaya

BROOD EN BANKETBAKKERIJ

Hoogstraat 87 - 1861 Wolvertem
02 310 55 68 - bartdenbakker@timaya.be

Café OSSEL-STAR

Bij Nico & Sofie
Kasteelstraat 12
1785 OSSEL (Brussegem)
052 57 01 60

Openingsuren:
Ma-zat vanaf 10u
Zondag vanaf 8u (Periode April - September)
Zondag vanaf 8u30 (Periode Oktober - Maart)
GESLOTEN op woensdag

Banden Roelants
Merchtemsesteenweg 154
1861 Wolvertem (Meise)
Tel: +32 (0)2 269 11 99
Fax: +32 (0)2 269 62 11
E-mail: info@bandenroelants.be

Aanbevolen door
leasingmaatschappijen

keuken open van 12u tot 22u
dinsdag en woensdag gesloten - open op feestdagen

Brusselsesteenweg 48 - 1860 Meise - 02 269 70 04

Mechelen. Hof van Palermo (15de eeuw). Voormalige residentie van Jan II Carondelet, raadsheer van de Grote Raad van Mechelen. Project in uitvoering 2016.

- Bouwhistorisch onderzoek
- Materiaaltechnisch onderzoek
- Diagnostisch onderzoek
- Restauratiebestekken
- Waardestellingen
- Beheersplannen
- CHE rapporten
- Laboanalyses
- Georadar
- Dendrochronologie
- 3D scanning

Johan Grootaers

ERFGOEDEXPERTISE

Johan Grootaers Erfgoedexpertise comm. v.
Fonteinstraat 38, B-3050 Oud-Heverlee
www.johangrootaers-erfgoedexpertise.be
e-mail: monumentae@gmail.com • Tel. 0492 65 64 38

Meditation is not escaping from life, it is escaping into life OSHO

Uit sympathie

Lid van de Raad van Bestuur Berla

Wilgenlaan 17 bus1
1861 Wolvertem (Meise)

Tel: 02/269.91.02

E-mail: van.ossel.keukens@telenet.be

www.vanosselkeukens.be

**Bij S-Line Fitness werken we met een uitrusting van de hoogste en beste kwaliteit.
We helpen je om je doel te bereiken naar een gezonde en fitte levensstijl.**

BRENG ONS EEN BEZOEKJE

S-Line Fitness
Brusselsesteenweg 58b
1860 Meise

Tel: +32 470 93 92 72
Email: info@slinefitness.be

Maandag 16:00 - 22:00
Di-Wo-Do-Vr 07:00 - 14:00 | 16:00 - 22:00
Zaterdag - Zondag 09:00 - 16:00
Feestdagen 09:00 - 14:00

Uw KBC-Verzekeringsagent, altijd een stapje voor

Vestiging Wolvertem

VEILINGLAAN 12 - 1861 WOLVERTEM
T.+ 32 2 269 33 02

wim.van.campenhout@verz.kbc.be
<https://www.kbcagent.be/zvc>

Vestiging Londerzeel

MECHELSESTRAAT 20 - 1840 LONDERZEEL
T.+ 32 52 30 33 58

wim.van.campenhout@verz.kbc.be
<https://www.kbcagent.be/zvc>

4 redenen om klant te zijn bij KBC

Kies de zichtrekening die het best bij je past

Van gratis tot heel veel extra's. Open nu online en je krijgt dadelijk je rekeningnummer.

Simuleer je hypothecaire lening

Bereken in 2 minuten hoeveel je woonkrediet of hypothecaire lening kost.

Advies nodig? Op kantoor en...bij je thuis

Advies nodig en geen tijd om naar je kantoor te gaan? Met (video) chat staan onze experts voor je klaar tot 22 uur en op zaterdag tot 17 uur!

Wat is KBC Mobile?

Dé referentie in de banksector. Al meer dan een 600.000 klanten gebruiken KBC Mobile voor hun banktransacties. Download KBC Mobile nu!

KBC BANK MEISE

BRUSSELSESTEENWEG 19 - 1860 MEISE

Tel: + 32 2 272 72 00

Fax: 02 272 72 01

meise1@kbc.be

Maandag	09.00 - 12.30	12.30 - 18.00 Enkel op afspraak
Dinsdag	09.00 - 12.30	12.30 - 18.00 Enkel op afspraak
Woensdag	09.00 - 12.30	12.30 - 18.00 Enkel op afspraak
Donderdag	09.00 - 12.30	12.30 - 18.00 Enkel op afspraak
Vrijdag	09.00 - 12.30	12.30 - 18.00 Enkel op afspraak

Ontdek het volledige aanbod

[Betalen en zelf bankieren](#)

[Spaarproducten](#)

[Pensioensparen](#)

[Beleggingsproducten](#)

[Lenen](#)

[Verzekeren](#)